

Nuorten osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemukset
SOS-
Kehittäjänuoritoiminnassa

”Vaikuttamismahdollisuudet, vertaistuki ja yhteisöllisyys, sanoisin
semmoiset 3 pointtia mitkä on ollut tosi tärkeitä.”

SOS-Lapsikylä

Ignatius Tanja

Opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

2025

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Tanja Ignatius	Vuosi	2025
Ohjaaja(t)	Susanna Helavirta		
Toimeksiantaja	SOS-Lapsikylä		
Työn nimi	Nuorten osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemukset SOS-Kehittäjänuorten toiminnassa		
Sivumäärä	50 + 4		

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää SOS-Lapsikylän nuorten kokemusasiantuntijoiden eli SOS-Kehittäjänuorten osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli lasten oikeuksia edistävä kansainvälinen lastensuojelujärjestö SOS-Lapsikylä.

Toteutin opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena SOS-Lapsikylän toimeksiantosta, koska organisaatiolla oli tarve syvällisemmälle tiedolle toiminnan vaikutuksista nuoriin. Tavoitteena oli selvittää, miten nuoret kokevat osallisuutensa toteutuvan ja millaisia merkityksellisyyden kokemuksia toiminta heille itselleen antaa. Teoreettinen viitekehys perustuu kokemusasiantuntijuuden, osallisuuden ja merkityksellisyyden käsitteisiin. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua, ja haastattelin viittä SOS-Kehittäjänuorta. Aineisto on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmin.

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että SOS-Kehittäjänuoritoiminta tarjoaa nuorille merkityksellisyyden tunnetta erityisesti vaikuttamistyön ja merkityksellisten ihmissuhteiden kautta. SOS-Kehittäjänuorten osallisuuden kokemuksissa korostuivat tunne vaikuttamisen mahdollisuuksista, kuulluksi tulemisen kokemus, ja että he ovat osa heille tärkeää yhteisöä. Saatujen tulosten pohjalta voi todeta, että SOS-Kehittäjänuoritoiminta ei ainoastaan tarjoa nuorille mahdollisuutta vaikuttaa, vaan se toimii myös merkityksellisenä, vertaistuellisena yhteisönä, jolla mahdollisesti on laajempikin vaikutus osallistujien hyvinvointiin.

Avainsanat lastensuojelu, osallisuus, mielekkyys, kokemusasiantuntijat, vaikuttaminen

Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Tanja Ignatius	Year	2025
Supervisor(s)	Susanna Helavirta		
Commissioned by	SOS Children's Villages		
Title	Young People's Experiences of Participation and Meaningfulness in SOS-Kehittäjänuoret group		
Number of pages	50 + 4		

The aim of this thesis was to examine the experiences of participation and meaningfulness among SOS-Kehittäjänuoret, expert-by-experience group within SOS Children's Village Finland. The thesis was commissioned by SOS Children's Village, an international child welfare organization that promotes children's rights.

Conducted as a qualitative research project, the thesis responds to the organization's need for deeper insight into the impact of the SOS-Kehittäjänuoret expert-by-experience program on young participants. The research explores how the youth perceive their participation and what kind of meaningful experiences the program provides for them. The theoretical framework draws on concepts of experiential expertise, participation, and meaningfulness. The data was collected through semi-structured interviews and analyzed using theory-driven content analysis.

Results of the thesis suggest that the SOS-Kehittäjänuoret program fosters a sense of meaningfulness among young people, particularly through advocacy work and meaningful relationships. The key aspects of their participatory experience include a sense of influence, feeling heard, and being part of a valued community. These results indicate that the SOS-Kehittäjänuoret program not only offers young people an opportunity to develop child welfare services but also serves as a meaningful peer support community, potentially enhancing participants' overall well-being.

Keywords child protection, participation, meaningfulness, expert by experience, advocacy work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
3 KOKEMUSASIAINTUNTIJATOIMINTA	9
3.1 Kokemusasiantuntijatoiminnan juuret	9
3.2 Lastensuojelun kokemusasiantuntijatoiminta.....	10
4 OSALLISUUS	12
4.1 Oikeus osallisuuteen.....	12
4.2 Osallisuuden käsite.....	12
4.3 Miksi osallisuus on tärkeää?	15
5 MERKITYKSELLISYYS	17
5.1 Merkityksellisyyden tunne.....	17
5.2 Merkityksellisyyden lähteitä	18
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	20
6.1 Haastatteluiden toteuttaminen	20
6.2 Aineiston analysointi	23
7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	26
7.1 Vaikuttaminen eri tasoilla.....	26
7.2 Yhteisöllisyys ja psykologinen turvallisuus.....	29
7.3 Osallisuuden vahvistaminen	30
7.4 Merkityksellinen toiminta.....	33
7.5 Vaikuttaminen, muiden auttaminen ja stigman poistaminen	33
7.6 Merkitykselliset sosiaaliset suhteet ja itsetuntemus	35
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
8.1 Keskeiset tulokset.....	37
8.2 Luotettavuus ja tutkimusetiikka	40
8.3 Jatkotutkimusaiheet.....	44
LÄHTEET	46
LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihetta valitessani aiheena kiinnosti lastensuojelu, erityisesti osallisuuden tukeminen. Otin yhteyttä SOS-Lapsikylään, ja heillä sattui olemaan tiedon tarvetta, johon voin vastata tällä myös minua kiinnostavalla opinnäytetyöllä. Teen tämän laadullisena tutkimuksena toteutetun opinnäytetyöni toimeksiantona SOS-Lapsikylälle nuorten kokemusasiiantuntijoiden osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksista SOS-Kehittäjänuorten toiminnassa.

Kokemusasiiantuntijuuden taustalla on ”käyttäjälähtöisyyden” ihanne, jonka juuret ovat erityisesti 1990-luvun Iso-Britannian sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksissa; suurelta osin palveluiden käyttäjien vaatimuksista heitä ryhdyttiin kutsumaan mukaan palveluiden kehittämiseen, toteutukseen ja arviointiin. Suomalaiset kokemusasiiantuntijahankkeet taas ovat lähes poikkeuksetta hallintovetoisia, ja ne ovat syntyneet palvelun käyttäjien vaatimusten sijaan rahoittajien ja ministeriöiden linjauksista. (Meriluoto & Laine 2019, 167.)

Kun katsotaan sosiaali- ja terveyspalvelujen muutosta historiallisella aikajanaalla asiakkaan asemaan ja toimijarooliin liittyen, voidaan huomata asiakkaan aseman muutos. Pitkään asiakas on nähty palvelujärjestelmässä puhtaasti palvelujen kohteena, mutta ajan myötä asiakkaan asema on vahvistunut ideologisen muutoksen myötä asiakaslähtöisyyden tavoitteen korostamiseen. Tämä uusi ymmärrys avasi väylän asiakkaan kokemustiedon tunnistamiseen ja hyödyntämiseen, jolloin alkoi rakentua kokemusasiiantuntijan käsite ja toiminta. Sitten on alettu puhua myös asiakkaiden osallisuudesta niin omassa kuin läheistensä palveluprosesseissa, että palvelujärjestelmässä laajemmin. (Niskala, Kairala & Pohjola 2017, 7.)

SOS-Kehittäjänuoret ovat lastensuojelun kokemusasiiantuntijanuorista koostuva ryhmä, jonka toiminnan tavoitteena on kehittää lastensuojelua kertyneellä kokemustiedolla. SOS-Kehittäjänuoret ovat toimineet jo vuodesta 2016, mutta itse kokemusasiiantuntijoiden kokemuksia toiminnasta ei ole vielä tutkittu vuosittaista palautekyselyä enempää. Nyt SOS-Lapsikylällä oli tarve tarkempaan, haastatteluihin perustuvaan tietoon toiminnan merkityksellisyydestä ja osallisuuden koke-

muksista SOS-Kehittäjänuorille itselleen. Tutkimustuloksen myötä SOS-Lapsikylä voi perustella toimintaansa paremmin ja saada tietoa toiminnan merkityksestä toimijoille itselleen ja mahdollisesti kehittää toimintaansa saatujen tulosten pohjalta.

Opinnäytetyöni perustuu laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen. Päädyin laadullisen tutkimusotteeseen, sillä kuten Juuti & Puusa (2020, 9) kirjoittavat, laadullisessa tutkimuksessa tarkasteltavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Lähden hakemaan opinnäytetyöhöni tuloksia kahden tutkimuskysymyksen avulla: Miten nuoret kokevat osallisuutensa SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa ja millaisia merkityksellisyyden kokemuksia nuorilla on SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. Lähestyn tutkimustehtävääni fenomenologis-hermeneuttisella otteella, joka tarkoittaa, että tavoitteena on käsitteellistää tutkittava ilmiö eli kokemuksen merkitys. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys (Tuomi & Sarajärvi 2024). Valitsin fenomenologis-hermeneuttisen lähestymistavan, sillä opinnäytetyöni tavoitteena on SOS-Kehittäjänuorten subjektiivisten kokemusten tutkiminen, keskittyen heidän omiin merkityksiin ja näkökulmiin. Aineistonkeruumenetelmänä käytän puolistrukturoitua teemahaastattelua. Päädyin valitsemaan haastattelun, sillä kuten Tuomi & Sarajärvi (2024, 84) kirjoittavat: ”Kun haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä”. Lisäksi teemahaastattelun etuna on se, että haastattelussa voidaan tarkentaa ja syventää kysymyksiä haastateltavien vastauksiin perustuen (Tuomi & Sarajärvi 2024, 88). Tallennan haastatteluaineiston (suostumuksellisesti) äänittämällä, jonka jälkeen puran äänitiedostot kirjalliseen muotoon litteroimalla puheen sanatarkasti. Haastatteluista saamani aineiston analysoimiseen käytän sisällönanalyysia. Luokittelen vastaukset teoriani viitekehyksessä osallisuuteen sekä haastateltaville merkityksellisyyttä tuoviin seikkoihin SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. Määrittelen näitä käsitteitä opinnäytetyön teoriaosuudessa sekä peilaan haastatteluista saatuja vastauksia teorialiedon valossa.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tietoa SOS-Kehittäjänuorten osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksista toimeksiantajani SOS-Lapsikylän nuorille kokemusasiantuntijoille suunnatussa toiminnassa. SOS-Kehittäjänuoret ovat toimineet jo vuodesta 2016, mutta itse kokemusasiantuntijoiden kokemuksia toiminnasta ei ole vielä tutkittu vuosittaista palautekyselyä enempää. Tutkimustuloksen myötä SOS-Lapsikylä voi perustella toimintaansa paremmin ja saada tietoa toiminnan merkityksestä toimijoille itselleen ja mahdollisesti kehittää toimintaansa saatujen tulosten pohjalta. Oma henkilökohtainen tavoitteeni on syventää ymmärrystäni osallisuudesta, merkityksellisyyden kokemusten syntymisestä ja oppia kokemusasiantuntijuudesta sekä tutkimushaastattelusta niin teorian, kuin käytännön tasolla.

Lähestyn tutkimustehtäväni näiden kahden pääkysymyksen avulla, joiden pohjalta myös laadin haastattelukysymykset:

1. Miten nuoret kokevat osallisuutensa SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa?
2. Millaisia merkityksellisyyden kokemuksia nuorilla on SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa?

SOS-Kehittäjänuorten ryhmä koostuu 12 - noin 20 -vuotiaista lastensuojelun kokemusasiantuntijoista, ja ryhmällä on toimintaa valtakunnallisesti koko Suomessa. SOS-Kehittäjänuorissa on tällä hetkellä noin 60 aktiivista nuorta, ja tavoitteenaan heillä on kehittää lastensuojelun laatua kertyneellä kokemustiedollaan sekä poistaa lastensuojeluun liittyvää stigmaa. Ryhmä on perustettu vuonna 2016, ja se on muun muassa toteuttanut paljon erilaisia yhteiskehittämishankkeita ja koulutuksia lastensuojelun eri toimijoille sekä oppilaitoksille. SOS-Kehittäjänuoret käyvät lisäksi esiintymässä ja puhumassa eri tilaisuuksissa, kirjoittavat blogitekstejä ja vaikuttavat sosiaalisessa mediassa, erityisesti Instagramissa ja TikTokissa. SOS-Kehittäjänuorilla on yksi valtakunnallinen ryhmä, jonka lisäksi heillä on pienemmät, maantieteellisesti jaetut alueelliset ryhmät. Valtakunnallinen ryhmä kokoontuu vuosittain livenä suunnitteluviikonloppuun suunnittelemaan tulevaa toimintaa ja kouluttautumaan, minkä lisäksi ryhmien välille otetaan etäyhteys vähintään kaksi kertaa vuodessa.

ja järjestetään erilaisia etätapahtumia. Alueellisten ryhmien kesken järjestetään ohjattuja tapaamisia kuukausittain tai ainakin useita kertoja vuodessa. Lisäksi SOS-Kehittäjänuorilla on satunnaisia reissuja niin Suomessa kuin ulkomaillakin. SOS-Kehittäjänuoriin pääsee mukaan ottamalla yhteyttä vertaisohjaajiin, joiden yhteystiedot löytyvät SOS-Lapsikylän verkkosivuilta.

3 KOKEMUSASIAANTUNTIJATOIMINTA

3.1 Kokemusasiantuntijatoiminnan juuret

Suomalaisessa palvelujärjestelmässä asiakas on pitkään nähty puhtaasti palvelujen kohteena. Ajan myötä asiakkaan asema on kuitenkin vahvistunut ideologisen muutoksen myötä, ensin asiakaslähtöisyyden tavoitteen korostamiseen ja vähitellen ymmärrykseen asiakkaasta, joka on palveluiden kohteena olemisen sijaan oman elämänsä aktiivinen toimija. Tämä uusi ymmärrys on avannut väylän asiakkaan kokemustiedon tunnistamiseen ja hyödyntämiseen, ja alkoi rakentua kokemusasiantuntijan käsite ja toiminta. Sitten on alettu puhua myös asiakkaiden osallisuudesta niin omassa kuin läheistensä palveluprosesseissa, että palvelujärjestelmässä laajemmin. (Niskala, Kairala & Pohjola 2017, 7.)

Kuten edellä kirjoitettua, suomalaisessa palvelujärjestelmässä asiakas on pitkään nähty puhtaasti palveluiden kohteena ja lastensuojelu ei ole tässä poikkeus, sillä myös lastensuojelussa osaaminen on nähty pitkään ammattilaisten, työntekijöiden ja tutkijoiden näkökulmasta (Barkman, Inkinen, Isoniemi & Vario 2017, 7). Lastensuojelun kokemusasiantuntijatoiminta lähti kehittymään vuosina 2008-2013, kun innovaattorit Pesäpuu ry, Soccan työntekijät, Helsingin kaupungin läntinen lastensuojelu sekä Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikkö Satanuoret alkoivat toteuttaa uudenlaista tapaa toimia, jossa nuoret olivat aktiivisessa roolissa osana lastensuojelun kehittämis- ja vaikuttamistoimintaa. (Kaijanen, Liukkonen, Nokireki, & Westlund 2022, 16.) Vuosina 2014–2017 nuorten kokemusasiantuntijoiden arvoa alettiin tunnistaa laajemmin ja ylempänä mainittujen innovaattoreiden joukkoon alkoi liittyä myös muita toimijoita lastensuojelun kentältä. Näitä olivat muun muassa Selviytyjät-tiimi Pesäpuu ry:stä, Osallisuuden Aika ry, Veturointi-toiminta Auta Lasta ry:stä, SOS-Kehittäjänuoret SOS-lapsikylästä, Voima Vaikuttaa! - Nuorten kokemusasiantuntijoiden verkosto sekä kuntien ja palveluntuottajien omia ryhmiä. (Kaijanen ym. 2022, 17.)

3.2 Lastensuojelun kokemusasiantuntijatoiminta

Kielitoimiston sanakirjan mukaan kokemusasiantuntija on sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden apuna ja rinnalla toimiva henkilö, jolla on omakohtaista kokemusta jostakin sairaudesta, vammasta, vaikeasta elämäntilanteesta tai muusta vastaavasta (Kielitoimiston sanakirja 2024).

Lastensuojelun kokemusasiantuntija taas on henkilö, joka on mukana kehittämässä erityisesti lastensuojelun palvelujärjestelmää omakohtaisten kokemuksien pohjalta. Kokemusasiantuntijatoiminta voi olla joko yksilö- tai ryhmämuotoista, mutta niitä yhdistävä tekijä on, että toiminnalla tavoitellaan muutosta, oli se sitten nuoren kokemusasiantuntijan henkilökohtainen askel eteenpäin tai laajempi toimintakulttuurin muutosprosessi. Toiminnan tavoitteena on myös olla osaltaan purkamassa lastensuojeluun kohdistuvaa negatiivista leimaa tuomalla tietoa lastensuojelusta ja sen asiakkaista. (Barkman ym. 2017, 7–9.)

Barkman (ym. 2017, 7) kertoo lastensuojelun kokemusasiantuntijuuden taustalla olevan ajatus avoimesta yhteistyöstä, jossa nuoret otetaan tasa-arvoisesti mukaan tarkastelemaan kehitettäviä asioita. Pitkäjänteisen ja sitoutuneen työn ansiosta kokemusasiantuntijuus on noussut lastensuojelussa tunnustetuksi käsitteeksi ja tavaksi toimia. (Barkman ym. 2017, 7.)

Vaikka lastensuojelun kokemusasiantuntijuus on tänä päivänä yleisesti tunnettu asia, kokemusasiantuntijuuden normalisointi ja juurruttaminen yleiseksi käytännöksi ei ole ollut helppo. Kaijasen ym. (2022, 16) mukaan kokemusasiantuntijuuden alkumetreillä nuoret joutuivat usein kohtaamaan vähättelyä, mielenosoituksellisia joukkopoistumisia saleista nuorten puheenvuorojen aikana sekä muita muutosvastarinnan muotoja. Signaalina kohti hyväksytympää toimintatapaa on pidetty vuonna 2011 Nuorten Päivien järjestämisen aloittamista osana Valtakunnallisia sijaishuollon päiviä ja lastensuojelupäiviä sekä kokemusasiantuntijan mukaan ottamista osaksi Toimiva lastensuojelu- selvitysryhmää ja työryhmän ehdotusta kokemusasiantuntijatoiminnan vahvistamisesta niin alueellisesti kuin kansallisestikin. (Kaijanen ym. 2022, 16.)

Niskalan, Kairalan & Pohjolan mukaan (2020, 8) asiakkaan osallisuuden toteutumisessa on tällä hetkellä meneillään historiallinen murrosvaihe, jossa erillisesti tehty asiakastyytyväisyyskyselyt, asiakkaiden kuulemiset palveluja suunniteltaessa tai yksittäisen kokemusasiantuntijan käyttö eivät enää ole riittäviä. Asiakkaiden osaamista tarvitaan palvelujen suunnitteluun sekä uudenlaisten palvelumuotojen toimivuuden arviointiin, joka merkitsee siirtymää yksittäisen kokemusasiantuntijan roolista kohti laajempaa kehittäjän ja vaikuttajan roolia. Tässä kehittäjän käyttövoimana toimii hänen kokemuksellinen taustansa asiakkaana. Nivalan & Rynänen (2024, 329) mukaan kokemusasiantuntijatoimintaan liittyy myös kritiikkiä. Kritiikin mukaan kokemusasiantuntijuutta voidaan käyttää väärin, jos sitä käytetään osallistamispolitiikan välineenä ja hallinnan muotona, jonka tarkoitus on tehdä poikkeavista kansalaisista kuuliaisia.

Kiinnostus nuorten kokemusasiantuntijuutta kohtaan on kasvava (Barkman ym. 2017, 7). Tämä on positiivinen suunta, sillä Lastensuojelun keskusliiton (2024) mukaan lasten ja perheiden kokemusten kuuleminen takaa laadukkaan lastensuojelun sekä täydentää ammattilaisten ja tutkimuksen tuottamaa tietoa. Kokemuksia ja tietoa yhdistämällä voidaan löytää uusia toimintatapoja, havaita järjestelmässä olevia puutteita sekä avata uusia näkökulmia, joiden avulla voidaan suunnitella ja toteuttaa entistä asiakaslähtöisempiä palveluita. (Lastensuojelun keskusliitto 2024.) Sosiaalityöntekijä Kivistö-Pyhtilä (2017, 244) kiteyttää: Lastensuojelun kehittäminen ja kehittyminen tarvitsevat kokemusasiantuntijuutta.

4 OSALLISUUS

4.1 Oikeus osallisuuteen

Lasten ja nuorten oikeudella osallisuuteen on vahva oikeudellinen perusta. Yksi keskeinen nuorten osallistumisoikeutta turvaava sopimus on Lapsen oikeuksien sopimus, joka velvoittaa kuulemaan lasta ja ottamaan lapsen näkemykset huomioon kaikissa lasta koskevissa asioissa kehitystason mukaisesti (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991, 12 artikla). Myös perustuslaki velvoittaa, että lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti (Suomen perustuslaki 731/1999 2: 6.3 §). Lisäksi lastensuojelulaissa veloitetaan, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan (Lastensuojelulaki 417/2007 1: 4 §). Lapsen osallisuudesta on kirjattu lastensuojelulakiin myös oma lukunsa (Lastensuojelulaki 417 / 2007 4§). Näiden lisäksi lasten ja nuorten osallistumisoikeuksista määrittävät useat muut ihmisoikeussopimukset (Ihmisoikeuksien julistus (1948), Euroopan ihmisoikeuksien sopimus (1950)) sekä kansalliset lait; esimerkiksi kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (8/1976) sekä yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016). Edellä esitetyt sopimukset ja kansalliset säädökset luovat myös nuorten kokemusasiantuntijatoiminnalle vahvan oikeudellisen perustan. (Kaijanen ym. 2022.)

4.2 Osallisuuden käsite

Osallisuuden käsite on Suomessa tullut erityisen suosituksi 2000-luvun kuluessa. Osallisuuden käsite ilmaantui suomalaiseen julkiseen keskusteluun, kun julkisen hallinnon taholta alettiin edistämään kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia erilaisin mietinnöin, lakiuudistuksin ja kehittämishankkein ainakin 1970-luvun lopulta lähtien. Esimerkiksi vuonna 1995 voimaan tullut kuntalaki korosti kansalaisten osallistumisen merkitystä. (Salmikangas 1998, 3, Nivalaan & Rynäseen 2013, 11 viitaten). Osallisuus on monimerkityksellinen ja erityisellä tavalla suomalainen käsite, sillä sille ei löydy vastinetta englannin kielestä, eikä edes ruotsinkielinen *delaktighet* vastaa täysin suomalaista osallisuuden käsitettä.

Nivalan & Ryynäsen mukaan suomalaista alkuperää ovat myös osallisuuden käsitteen uudet, 2020- luvulla keskusteluihin ilmaantuneet painotukset, kuten planetaarinen ja ekososiaalinen osallisuus. (Nivala & Ryynänen 2024, 160.) Näitä kiinnostavia käsitteitä en kuitenkaan tämän opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä lähde avaamaan.

Osallisuus ja osallistuminen käsitteinä menevät toisinaan sekaisin. Tutkijat ovat erotelleet ne seuraavasti: Osallisuuden määritelmässä korostetaan kokemuksellista yhteisöön kuulumisen merkitystä, kun taas osallistuminen on luonteeltaan toiminnallista, yksilön aktiivista osallistumista (Nivala & Ryynänen 2013, 20). Viirikorven määritelmän mukaan osallisuus on saavutettu sitten, kun osallistuminen on tarjonnut osallistujalle todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa, tuoda esiin omia näkemyksiään, kantaa vastuuta ja käyttää valtaa (Viirkorpi 1993, 22–24, Nivalan & Ryynäsen 2013, 21 mukaan). Toiset asiat, jotka ovat hyvä erottaa toisistaan, on osallistuminen kehittämis- ja vaikuttamistyöhön sekä osallistuminen omaa elämää koskeviin asioihin (Kaijanen ym. 2022). Onkin hyvä huomioida, että tämän opinnäytetyön viitekehyksessä tarkastelen nimenomaan kokemusasiantuntijoiden osallisuuden kokemuksia SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa, en heidän henkilökohtaisessa elämässään.

Opinnäytetyössäni tarkastelen tätä monitulkintaista ja kompleksista osallisuuden käsitettä THL:n tuottaman osallisuuden viitekehystä rakentavan tutkielman sekä sosiaalipedagogisen lähestymistavan kautta. Valitsin lähestyä osallisuutta juuri näiden teorioiden ja lähteiden kautta, jotta saisin osallisuudesta mahdollisimman hyvän ja laajan kuvan, jota peilata juuri SOS-Kehittäjänuorten toimintaan. THL:n tutkielmassa (Isola ym. 2017) osallisuutta lähestytään pääasiassa sosiaalipoliittisen ja sosiaalipsykologisen tiedon valossa, kun taas sosiaalipedagoginen lähestymistapa tarkastelee osallisuutta ihmisen ja yhteisön välisessä suhteessa. Isola ym. (2017,5) toteavat osallisuuden viitekehystä rakentavassa tutkielmassaan osallisuuden ilmenevän kolmessa eri muodossa; päätösvaltana omassa elämässä, vaikuttamisen prosesseissa sekä paikallisesti. Päätösvalta omassa elämässä on muun muassa mahdollisuutta säädellä omia olemisiaan ja tekemisiään hallittavassa, ennakoitavassa toimintaympäristössä. Osallisuus vaikuttamisen prosesseissa on mahdollisuutta vaikuttaa itsen ulkopuolella, kuten esimerkiksi

ryhmissä, palveluissa tai laajemmin yhteiskunnassa. Osallisuutta ilmenee paikallisesti, kun voi panostaa yhteiseen hyvään, pystyy liittymään vastavuoroisiin sosiaalisiin suhteisiin ja osallistumaan merkityksellisyyden luomiseen ja kokemiseen. (Isola ym. 2017, 5.) Isola ym. (2017, 9) määrittelevät osallisuuden olevan liittymistä, suhteissa olemista, kuulumista, yhteisyyttä, yhteensopivuutta, mukaan ottamista, osallistumista, vaikuttamista, demokratiaa sekä edellä mainitun järjestämistä ja johtamista.

Sosiaalipedagogiikan yleinen tehtävä on jokaisen ihmisen sosiaalisen kasvun tukeminen niin yhteisöissään, yhteiskunnan jäsenenä sekä suhteessaan maailmaan, ja sosiaalipedagogiikka ymmärretäänkin ensisijaisesti sosiaalisen kasvatuksen tieteenä. (Nivala & Rynänen 2024, 62–63). Sosiaalipedagogisen määritelmän mukaan osallisuus toteutuu ihmisen ja yhteisön välisessä suhteessa silloin kun ihminen on osa, toimii osana sekä kokee olevansa osa yhteisöä (Nivala & Rynänen 2024, 160–161). On mielestäni perusteltua lähestyä tutkimustehtävääni sosiaalipedagogisesta näkökulmasta, sillä SOS-Kehittäjänuoret ovat nimenomaan yhteisö, ja oletan heidän välisten suhteiden olevan keskeinen osa heidän toimintaa ja osallisuuden kokemusta.

Nivala & Rynänen (2024, 162) toteavat osallistumisen ja kuulumisen olevan välttämättömiä edellytyksiä osallisuudelle, sillä pelkkä osallistuminen ei heidän mukaansa riitä, jos se ei perustu yhteisön jäsenyyteen eikä saa aikaan kuulumisen tunnetta. Myöskään pelkkä kuuluminen ei riitä, sillä ihminen voi tuntea kuuluvansa yhteisöön, jossa jäsenillä ei ole todellisia mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin. (Nivala & Rynänen 2024, 162.) Nivalan & Rynäsen (2024, 161) mukaan vuorovaikutus yhteisön muiden jäsenten kanssa on edellytys osallistumisen toteutumiselle. Osallisuutta rakentava vuorovaikutus taas edellyttää, että osallistuja kokee olevansa arvostettu, tasavertainen ja pätevä, merkityksellinen yhteisön jäsen (Nivala & Rynänen 2024, 161).

Osallisuutta arvioitaessa keskeinen tekijä on, tunteeko osallistuja itse olevansa osallinen. Gretschelin mukaan osallisuus on prosessi, jossa kehittyy tunne voimaantumista ja valtaistumisesta, jolloin osallistuja kokee itsensä päteväksi ja oman roolinsa merkitykselliseksi – tämä puolestaan vahvistaa hänen kompetensiaan tuoda esiin ajatuksiaan yhteisössä. (Gretshel 2002, Nivalan & Rynäsen

2013, 24.) Myös Terveystieteiden tutkimuskeskus korostaa, että osallisuuden ja osallisuutta lisäävien toimien onnistumisen tärkein mittari on se, kokevatko ihmiset itsensä osaksi yhteisöä; kokevatko he, että voivat halutessaan vaikuttaa asioihin, ja että heidän tekemisillään on merkitystä ja että he ovat tulleet osaksi yhteisöä? (THL 2023, 27.)

4.3 Miksi osallisuus on tärkeää?

Nivalan & Ryynäsen (2024, 160) mukaan osallisuuden ymmärtäminen ja edistäminen on tärkeää, sillä se on ihmisen yhteisö-, yhteiskunta- ja maailmasuhteen keskeinen elementti ja näin ollen olennaista ihmisten, yhteisöjen, yhteiskuntien sekä koko planeetan hyvinvoinnille.

On tutkittu, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta keskeisiä tekijöitä ovat toimijuus, turvallisuus ja myönteinen minäkuva. Nuorten osallistuminen kokemusasiantuntijatoimintaan vahvistaa erityisesti myönteistä minäkuva, kokemusta omasta toimijuudesta ja eettisesti toteutettuna se on myös turvallisuuden kokemusta lisäävää; lisäksi se tutkitusti ehkäisee sairastumisriskiä. (Kaijanen ym. 2022, 22.) Voikin todeta, että osallisuuden edistämällä on siis tutkitusti monenlaisia merkittäviä vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin.

Hyvinvoinnin lisäämisen lisäksi Kaijasen ym. (2022, 22) mukaan nuorten osallistumisella kokemusasiantuntijatoimintaan pystytään myös vahvistamaan nuoren kokemusta sosiaalisesta ja poliittisesta osallisuudesta, josta on merkittäviä hyötyjä suomalaisen demokratian kannalta. Isola ym. (2017, 21) pohtivat osallisuustyön myönteisenä seurauksena voivan olla kansalais- ja asukasaktiivisuuden lisääntyminen sekä halukkuus vaikuttaa niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin.

Suomen kielen sanana osallisuus on osallisena olemista, eli osallisella on osuus johonkin toimintaan tai hän on mukana jossakin- eli ei siis ole osaton tai ulkopuolinen, syrjäytynyt (Kaijanen 2022, 22). Osallisuuden edistäminen on näin ollen tärkeää osattomuuden, syrjäytymisen ja huono-osaisuuden vastaista työtä. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että osallisuudelle voidaan luoda edellytyksiä, mutta

sitä ei voida synnyttää; joskus osallisuuden kokemus voi jäädä syntymättä massiivisistakin osallistamisponnisteluista huolimatta (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 150–151).

Osallisuuden tunne ja mahdollisuus osallistua yhteiskunnan toimintaan antavat ihmisille mahdollisuuden olla osa samoja merkitysjärjestelmiä kuin keskituloiset ja muuten paremmin voivat kansalaiset. Erikoistutkija Isolan mukaan osallisuuden edistäminen hyödyttää koko yhteiskuntaa, sillä yhteinen tekeminen ei ainoastaan vahvista sosiaalista yhteenkuuluvuutta, vaan myös syventää ihmisten keskinäistä ymmärrystä. (Isola 2019, 189–190.) Demokratia rakentuu aina ihmisistä, ja sen toimivuus edellyttää kansalaisten sitoutumista oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamiseen ja kehittämiseen yhdessä. Tämä edellyttää, että ihmiset kokevat kuuluvansa osaksi sekä yhteiskuntaa että omia lähiyhteisöjään. (Nivala & Ryytänen 2013, 10.) Osallisuus on tärkeää siis myös demokratian toimivuuden kannalta, koska se mahdollistaa kansalaisten äänen kuulumisen ja osallistumisen yhteiskunnallisiin päätöksiin, edistäen näin oikeudenmukaisuutta ja kansalaisten yhteistä vastuuta.

5 MERKITYKSELLISYYS

5.1 Merkityksellisyden tunne

Lähes kaikki kokonaisvaltaiset käsitykset hyvinvoinnista ja onnellisuudesta sisältävät elämän merkityksellisyden tunteen: Tunne merkityksellisyydestä on olennainen osa ihmisen hyvinvointia ja se liittyy myös muihin psykologisen ja fyysisen terveyden osa-alueisiin (Ryff & Singer 1998, Allaniin, Duffyyn & Collissoniin 2017, 2 viitaten). Käytetyimpien määritelmien mukaan merkityksellisyden kokemus on kognitiivinen ja emotionaalinen arvio siitä, onko elämällä tarkoitus ja arvo, ja se rakentuu sekä sosiaalisesti että yksilöllisesti (Wong 1998, Park 2010, Pessin & Spännärin 2023, 77 mukaan).

Merkityksellisyden tunne on subjektiivinen kokemus, ja siitä on tehty tutkimuksia eri tieteen alojen näkökulmista. Sitä on tarkasteltu muun muassa psykologisena ilmiönä sekä yhteiskunnallisena, uskonnollisena että filosofisena kysymyksenä. (Pessi & Spännäri 2023, 77). Koska merkityksellisyden kokemukseen ei ole tutkijakaan löytäneet yksiselitteistä näkökulmaa tai vastausta, päädyin tässä opinnäytetyössä nojaamaan erilaisiin tutkimuksiin ja lähteisiin merkityksellisyysteeman osalta. Pyrin käyttämään tämän opinnäytetyön viitekehyksen kannalta oleellisimpia tutkimuksia ja merkityksenantoa.

Suomalaisen filosofin Frank Martelan (2020, 83, 91) mukaan merkityksellisyyttä miettiessä ei tule aloittaa laajoista metafysisistä kysymyksistä, kuten maailmankaikkeuden pohtimisesta, vaan ihmisen omista kokemuksista. Merkityksellisyyttä koetaan enemmän tai vähemmän joka päivä, koko elämän ajan. Merkityksellisyys on erittäin henkilökohtainen ja subjektiivinen asia, johon vaikuttavat yksilön persoonan lisäksi psykologinen, geneettinen ja sosiaalinen tausta. Asia, joka antaa merkitystä yhdelle, ei välttämättä liikuta toista ihmistä lainkaan. (Martela 2020, 91.) Martela (2020, 98) on todennut Martelaan, Ryaniin & Stegeriin (2018, 98) viitaten uskovansa, että tyypillisesti ihmisten elämästä merkityksellisen tekee autonomia, kyvykkyys, yhteenkuuluvuuden tunne ja hyvän tekeminen.

5.2 Merkityksellisuuden lähteitä

Martela (2020, 105) kirjoittaa lukuisien tutkimuksien osoittaneen, että yhteenkuuluvuus on todella tärkeä merkityksellisuuden lähde. Tutkimuksissa on myös pystytty osoittamaan että läheiset perhe- ja ystävyysuhteet lisäävät merkityksellisuuden tunnetta, ja että merkityksellisuuden kokemuksemme kasvaa, kun ajattelemme ihmisiä, joiden joukkoon tunnemme kuuluvamme (Lambert ym. 2013, Martela 2020, 105-106 mukaan). Myös Smith kirjoittaa läheisten ihmissuhteiden olevan ensiarvoisen tärkeitä merkityksellisen elämän kannalta ja summaa: merkityksellisyys on toisissa. (Smith 2018, 82, 91). Yhteenkuuluvuuden vastakohtien, ulkopuolelle jäämisen ja yksinäisyyden kokemusten on tutkitusti osoitettu heikentävän ihmisen merkityksellisuuden kokemusta (Pessi & Spännäri 2023, 86).

Toinen erittäin tärkeä merkityksellisuuden lähde on se, että teemme itsestämme merkityksellisiä toisille ihmisille. Tämä voi toteutua läheisissä ihmissuhteissa, mutta myös siten että vaikutamme toisten ihmisten elämään myönteisesti. (Martela 2020, 114.) Muiden auttamisen ja merkityksellisuuden kokemuksen yhteyksistä on tehty useita psykologisia tutkimuksia, mutta esimerkiksi Allan, Duffy & Collisson (2017, 1) ovat kolmessa työhön liittyvässä tutkimuksessaan tehneet johtopäätöksen että ihmiset, jotka työssään kokevat hyödyttävän muita, kokevat työnsä merkityksellisempänä verrattuna ihmisiin, joiden työ hyödytti vain pääasiassa heitä itseään. Myös filosofi Frank Martela toteaa, että kun voimme tehdä jotain hyvää maailmalle tai vaikuttaa muiden elämään myönteisesti, lisää se yleensä tunnetta oman elämämme merkityksellisyydestä (Martela 2020, 114). Oma ihmiskäsitykseni pohjautuu – kenties naiivisti – siihen, että ihminen kykenee aidosti olemaan epäitsekäs ja saamaan merkityksen tunnetta toisten auttamisesta, joka vaikuttaa siihen, mitä kautta lähestyn merkityksellisuuden teemaa tässä opinnäytetyössä.

Kahdessa edellisessä luvussa käsitelin merkityksellisuuden kokemusta yhteydessä toisiin ihmisiin. Näiden lisäksi Martelan (2020, 124) mukaan tärkeitä merkityksellisuuden lähteitä on olla yhteydessä omaan autenttiseen itseemme ja tuntea olevamme kyvykkäitä. Autonomia on tunnetta, että teot ja valinnat ovat itse valittuja: käytännössä esimerkiksi sitä, että voimme tehdä valitsemiamme

asioita omien tavoitteiden saavuttamiseksi ja elää itse valitsemallamme tavalla (Martela 2020, 124, 137.) Psykologian professori Rebecca Schlegel ja hänen kollegansa ovat osoittaneet, että erilaiset itseilmaisun ja autenttisuuden kokemukset ovat yhteydessä voimallisempaan merkityksellisyyden kokemukseen (Schelegel, Hicks, King & Arndt 2011, Martelan 2020, 125 mukaan). Yhteyttä itseen voi vahvistaa oppimisen ja henkilökohtaisen kasvun avulla, ja voimmekin tuntea merkityksellisyyden tunnetta kun elämässämme on aktiviteetteja, joissa voimme kokea olevamme kyvykkäitä ja taidokkaita. (Martela 2020, 135, 138.) Myös Pessi ja Spännäri kirjoittavat samansuuntaisesti: Ihminen kokee merkityksellisyyttä, kun hän tuntee voivansa kehittää itseään ja kasvaa omaksi itsekseen ja kokea, että voi omalla osaamisellaan auttaa ja palvella muita ihmisiä (Pessi & Spännäri 2023, 85). Esimerkiksi traumaattisen kokemuksen jälkeen monet ihmiset tuntevat halua auttaa niitä, jotka ovat heidän laillaan kärsineet; heidän missionsa on usein halu varmistaa, etteivät toiset joudu kokemaan samaa kuin he. Psykologit ja psykiatrit kutsuvat tätä ”selviytyjämissioksi”. (Smith 2018, 189.) Martela kiteyttää edellä käsitelty merkityksellisyyden ulottuvuudet yhteen lauseeseen: Elämän merkitys on tehdä itselleen merkityksellisiä asioita siten että tekee itsestään merkityksellisen muille ihmisille (Martela 2020, 139).

Merkityksellisyyden kokemus ei ole mikään merkityksetön asia. Se, että elämässä kokee merkityksellisyyttä, vaikuttaa myönteisesti ihmisen hyvinvointiin; se on muun muassa yhdistetty parempaan vastustuskykyyn ja pitkäikäisyyteen - On kuitenkin epäselvää, miksi merkityksellisyyden kokemuksella ja terveydellä on näin voimakas suhde (Smith 2018, 225). Merkityksellisyyden kokeminen lisää myös tutkitusti onnellisuutta, vaikkakaan onnellisuus ei välttämättä lisää merkityksellisyyttä (Lyubomirsky 2008, Pessin & Spännärin 2023, 90 mukaan).

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Haastatteluiden toteuttaminen

Laadullisessa tutkimuksessa erilaiset haastattelutyypit ovat eniten käytettyjä tutkimusaineiston keruumenetelmiä (Puusa 2020, 99). Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun. Päädyin valitsemaan haastattelun, koska kuten Tuomi & Sarajärvi (2024, 84) kirjoittavat, kun haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä. Ajattelen teemahaastattelun olevan metodologisesti paras aineistonkeruumenetelmä opinnäytetyöhöni, sillä teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista ja heidän asioille antamia merkityksiä. Lisäksi teemahaastattelun etuna on se, että haastattelussa voidaan tarkentaa ja syventää kysymyksiä haastateltavien vastauksiin perustuen (Tuomi & Sarajärvi 2024, 88). Teemahaastattelussa oletetaan, että tutkittavat ovat kokeneet tai läpikäyneet tietyn prosessin tai asian, ja tutkija taas selvittänyt tutkittavasta asiasta olennaiset tekijät tutustumalla aiheeseen etukäteen (Puusa 2020, 107). Ennen haastattelua perehdyin osallisuuden ja merkityksellisyyden teemaa koskevaan tutkimuskirjallisuuteen, jonka pohjalta laadin haastattelurungon kysymykset.

Laadullinen haastattelu, joka perustuu konstruktionistiseen otteeseen, lähestyy haastattelutilannetta yleistämisen sijaan yksilöllisenä kohtaamisena, sillä konstruktionismi perustuu sosiaalisen todellisuuden ja siinä ilmenevien merkitysten rakentumisen tarkasteluun. Tämä tarkoittaa, että laadullisissa haastatteluissa ei yleensä tavoitella määrällisiä yleistyksiä, vaan yksittäisten haastateltavien näkemykset ja kokemukset ovat haastattelijan mielenkiinnon kohteena. (Warren 2002, Leinosen, Otonkorpi- Lehtorannan & Heiskasen 2017, 89 mukaan.) Juuri SOS-Kehittäjänuorten omakohtaisia kokemuksia ja tuntemuksia lähdin tämän opinnäytetyön tutkimuskysymysten avulla selvittämään, kiinnostuksen aiheena SOS-Kehittäjänuorten kokemukset, ei tilastollinen tieto.

Rekrytoidakseni haastateltavia lähetin yhteyshenkilölleni/opinnäytetyön ohjaajalleni toimeksiantajan puolelta informaatiokirjeen videon- ja tekstin

muodossa, ja hän jakoi nämä Kehittäjänuorten WhatsApp ryhmässä (Liite 1). Videolla esittelin itseni, kerroin opinnäytetyöni tarkoituksesta, mitä aihetta haastattelu koskee ja motivoin osallistumaan kertomalla opinnäytetyön tärkeydestä SOS-Lapsikylälle ja SOS-Kehittäjänuorten toiminnan kehittämiseksi.

Sain haastatella opinnäytetyöhöni yhteensä viittä SOS-Kehittäjänuorta, joista yhden tapasin haastattelun merkeissä kasvotusten ja loput neljä haastattelua järjestyi etänä Teams -yhteydellä. Haastateltavien rekrytoiminen ja haastattelujen toteutuminen käytännössä ei kuitenkaan sujunut niin helposti ja siinä aikataulussa, kuin olin suunnitellut sen toteutuvan. Suunnittelin alkuun saavani haastattelut tehtyä reilussa viikossa, mutta loppujen lopuksi aikaa viiden haastattelun toteutumiseen meni kolme viikkoa. Syynä tähän oli, että haastatteluita peruuntui haastateltavien puolelta, tai niiden ajankohtaa jouduttiin siirtämään eteenpäin muun muassa heidän kiireidensä vuoksi. Kommunikointia haastateltavien kanssa haastoi se, että tietosuoja-asioissa arkailuni vuoksi käytettiin yhteyshenkilöä sopimaan haastatteluajoja ja välittämään Teams-linkkejä. Jälkiviisaana totean, että järkevintä olisi ollut, että olisin informaatiovideossa ohjeistanut halukkaita osallistujia laittamaan sähköpostia suoraan minulle. Toki, tämä olisi saattanut myös karsia haastateltavia, sillä sähköpostittelu saatetaan kokea työläämpänä kuin WhatsApp viestittely. Oma puhelinnumeroani en halunnut jakaa eteenpäin.

Valmistauduin haastatteluihin kirjoittamalla ylös teemoitellut haastattelukysymykset (Liite 2) opinnäytetyön kahteen tutkimuskysymykseen pohjaten. Teräs & Koivunen (2017, 202) ohjeistavat, että hyvät kysymykset ovat konkreettisia ja pyrkivät tavoittamaan haastateltavan oman kokemusmaailman. Haastattelijoita myös kehoitetaan välttämään suljettuja kysymyksiä ja suosimaan mahdollisimman avoimia kysymyksiä, jotta haastateltavat voivat ottaa puheeksi heidän tärkeinä pitämiään asioita. Tämä mahdollistaa paremmin sen, että myös ennestään tuntematon tieto, josta haastattelija ei välttämättä huomaa kysyä, pääsisi esille. (Teräs & Koivunen 2017, 202.) Tarkistutin haastattelukysymykset ohjaavalla opettajalla sekä ohjaajallani toimeksiantajani puolelta. Koska tämä oli ensimmäinen toteuttamani tutkimushaastattelu, vaati haastattelukäytäntöjen eri vaiheisiin tutustuminen minulta laajaa aiheeseen perehtymistä ennakkoon ja huolellista kysymysten muotoilua.

Aloitin jokaisen haastattelun luottamuksen ja kevyen tunnelman rakentamisella, sillä kuten Ruusuvuori & Tiittula (2017, 66) kirjoittavat, haastattelijan ja haastateltavan välille muodostuva luottamuksellinen suhde on mainittu useissa lähteissä informaation saannin edellytykseksi. Ennen varsinaisten haastattelujen aloittamista kyselin esimerkiksi päivän kuulumisia ja tunnelmia; osa haastateltavista innostui juttelemaan enemmänkin, osa taas meni mieluummin pian itse kysymyksiin. Kasvotusten tapahtuneessa haastattelussa aloitin tapaamisen keittämällä meille teetä ja kevyellä jutustelulla, jonka jälkeen asetuimme nojatuoleihin aloittamaan haastattelun.

Varsinainen haastattelutilanne on sopivaa aloittaa kertomalla haastateltavalle perustiedot tutkimuksesta ja siihen liittyvistä käytännön asioista. Haastateltavalle on hyvä selvittää mahdollisimman tarkasti ja selvästi, millaiseen tutkimukseen hän on osallistumassa, mihin haastattelun tietoja käytetään, millaisessa muodossa niitä julkaistaan, kuinka niihin viitataan ja mitä aineistolle tapahtuu tutkimuksen päätyttyä. Tämän informaation välittäminen auttaa myös muodostamaan luottamuksellisen suhteen haastattelijan ja haastateltavan välille. (Ruusuvuori & Tiittula 2017, 66; Teräs & Koivunen 2017, 203.) Tämän voi tehdä suullisesti tai kirjallisesti laatimalla tutkimustiedotteen (Teräs & Koivunen 2017, 203). Lisäksi tässä vaiheessa kysyin lupaa saada tallentaa haastattelu äänittämällä se tietokoneellani, ja tähän kaikki antoivat suostumuksensa. Se helpotti huomattavasti haastatteluun keskittymistä sekä tekee aineistosta luotettavampaa, kun haastateltavan vastaukset ovat sanasta sanaan talletettu, eikä aineisto ole muistiinpanojen tai oman muistini varassa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaan tietoon perustuva suostumus osallistua tutkimukseen on yksi ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen keskeinen eettinen periaate (TENK 2019, 8). Kevyen alkujutustelun jälkeen näytin suostumuslomakkeen tieteelliseen tutkimukseen ja henkilötietojen käsittelyyn, jonka haastateltava suullisesti hyväksyi. Muistutin vielä heitä oikeudestaan keskeyttää osallistuminen missä tahansa vaiheessa ja kerroin haastattelun olevan luottamuksellinen ja minun olevan vaitiolovelvollinen. Kerroin myös, että anonymisoin heidän vastauksensa, eikä heidän vastauksiaan voi lopullisesta työstä tunnistaa. Lisäksi kerroin, ettei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia, vaan että olen kiinnostunut kuulemaan heidän omia kokemuksiaan. Muistutin lopuksi, että minut

saa keskeyttää missä vaiheessa tahansa tai kysyä, jos joku asia mietityttää. Siirtyminen alkujutustelusta ja informoinnista haastattelukysymyksiin tapahtui aina niin että kysyin haastateltavalta, olemmeko me valmiita menemään “itse kysymyksiin”.

Teemahaastattelu etenee etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa, tutkijan ohjaten haastattelua ilman, että hän kontrolloi sitä kokonaan. Teemahaastattelu on lähtökohtaisesti hyvin vapaamuotoinen ja joustava haastattelumenetelmä, jossa tutkittavaa kannustetaan puhumaan aihepiiristä varsin vapaasti; teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista ja heidän asioille antamiaan merkityksiä ja sitä, kuinka merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Puusa 2020, 107.) Haastattelut etenivät ensimmäisten aiheeseen johdattelevien kysymysten jälkeen haastattelun teemoihin osallisuus ja merkityksellisyys. Teeman valikoituminen riippui siitä, kumpi tuntui luonnollisemmalta siirtymältä haastateltavan edellisen puheenvuoron jälkeen. Kun haastateltava oli lopettanut puheenvuoronsa, ohjasin keskustelua eteenpäin kysymällä uuden kysymyksen. Kuten Ruusuvuori & Tiittula (2017, 68) toteavat, haastattelijan tehtävänä on kysymysten esittäminen, ja hänen muut puheenvuoronsa ovat lähinnä jatkamiseen kehottavia tai vastauksen riittävyttä kommentoivia palautteita. Lisäksi toisinaan toistin haastateltavan sanoman asian varmistaakseni, että ymmärsin oikein, tai kysyin lisää tarkentavia kysymyksiä ennalta suunniteltujen kysymysten ulkopuolelta. Haastattelut loppuivat tarkoituksella kevyempään kysymykseen siitä, mikä on haastateltavan tärkein muisto SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. Tämän jälkeen kysyin, onko haastateltavalla jotain kysymyksiä mielen päällä, ja kiitin haastateltavan arvokkaasta ajasta osallistuessaan haastatteluun.

6.2 Aineiston analysointi

Haastatteluaineiston analyysi aloitetaan haastattelun tekstiksi muuttamisesta eli litteroinnista. Litteroinnin tarkkuustason määräävät analyysitapa ja tutkimuskysymys. (Ruusuvuori & Nikander 2017, 427.) Valitsin analyysitavaksi sisältöön keskittyvän sisällönanalyysin. Sisällönanalyysissa analysoidaan haastattelussa puhuttuja sisältöjä, joten tällöin litteroidaan sanatarkasti kaikki

puhuttu, myös niin sanotut täytesanat kuten ”niinku” (Ruusuvuori & Nikander 2017, 430). Käytin tässä apuna Microsoft 365 Wordin litterointitoimintoa, joka muuntaa puheen tekstitallenteeksi aikaleimoinen. Ohjelma ei kuitenkaan ollut kovin tarkka, joten kävin läpi kaikki äänitallenteet ja korjasin litteraatit huolellisesti.

Litterointi on paitsi analyysin ensimmäinen vaihe, myös tärkeä vaihe myös aineiston analyysin kannalta- se on tapa tutustua omaan aineistoon ja auttaa hahmotamaan kokonaisuuksia (Ruusuvuori & Nikander 2017, 437). Litterointivaihe auttoi jäsentämään haastatteluaineistoa ja huomaamaan uusia yksityiskohtia. Lisäksi sen aikana tuli mieleen uusia kysymyksiä, mutta joita ei haastattelutilanteessa ollut huomannut kysyä. Litteroinnin aikana aineisto anonymisoidaan, eli siitä muutetaan sellaiset tiedot, joiden perusteella haastateltava on mahdollista tunnistaa, kuten esimerkiksi kadunnimet, ihmisten nimet ja työpaikat (Ruusuvuori & Nikander 2017, 438). Haastatteluaineistoissa oli paikkakuntien- ja ihmisten nimiä, jotka muutin litterointia tehdessäni.

Kun aineisto on kerätty ja muutettu kirjalliseen muotoon, etsitään siitä vastauksia tutkimuskysymyksiin sisällönanalyysin avulla (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 217). Päätin käyttää analyysitapana abduktiivista päättelyä, eli teoriasidonnaista analyysitapaa. Teoriasidonnaisessa analyysitavassa vaikuttavat sekä aineistolähtöisyys että aikaisempi teorian tieto (Puusa 2020, 147). Tämä oli mielestäni sopivin lähestymistapa monimerkityksellisiin osallisuuden- ja merkityksellisuuden teemoihin ja mahdollisti liikkumisen teorian sekä aineiston välillä.

Luokkien laatiminen on sisällönanalyysin ydin ja analyysin lopputuloksena on yleensä luokat tai kategoriat, jotka kuvaavat tarkastelun kohteena olevaa ilmiötä ja aihetta (Elo ym. 2022, 216). Laadin Microsoftin Wordin avulla taulukon, johon nostin haastatteluaineistosta haastateltavien alkuperäisiä vastauksia, jotka olin ensin värikoodannut tutkimuskysymysteni mukaan osallisuuden- ja merkityksellisuuden teemoihin. Lisäksi värikoodasin eri haastateltavien vastaukset omilla väreillään, joka auttoi tunnistamaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri haastateltavien vastausten välillä ja selkeytti aineistoa. Pelkistin, kategorisoin ja lopuksi teemoittelin vastaukset yläluokkiin opinnäytetyön teorian viitekehyksessä. Yläluokat olivat osallisuutta vahvistavat tekijät, osallisuutta heikentävät tekijät sekä merkityksellisyttä tuovat asiat. Mutta kuten Puusa (2020, 139) toteaa, laadullisen aineiston

analyysi ei ole vain mekanistista luokittelua, vaan pikemminkin salapoliisityötä, jossa tutkijan rooliin kuuluu myös aineistossa esiintyvien yksityiskohtien huomaaminen ja yhdistäminen sekä kokonaisuuden hahmottaminen. Tämän vuoksi aina välillä palasin haastatteluaineistojen pariin, mikä auttoi hahmottamaan kunkin haastateltavan henkilökohtaisen kokemuksen ja auttoi aineiston sisällön tulkinnaissa. Luokiteltuani aineiston alkuperäisilmaisut eli haastateltavien vastaukset yläluokkiin ja raportoin tulokset opinnäytetyön Tulokset – luvussa.

Sisällönanalyysin raportoinnin onnistuminen on olennainen osa luotettavuuden todentamista, ja sisällönanalyysin luotettavuuden varmistamisen yhtenä menetelmänä on käytetty tutkijoiden välistä keskustelua saavutetusta luokkahierarkiasta ja analyysistä (Elo ym. 2022, 224). Aineiston analyysia pohdittiin opinnäytetyöohjauksessa. Aineiston analyysissa alkuperäisilmauksista eli haastateltavien vastauksista edetään yleiseen luokitteluun ja sisällön analyysin raportoinnissa tulokset esitetään tehdystä luokittelusta käsin. Analyysin tekeminen oli haastava ja aikaa vievä prosessi, sillä aineistoa oli kertynyt viidestä haastattelusta paljon; literoitua tekstiä oli yhteensä 87 sivun verran.

7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Haastateltavien otanta oli pienimuotoinen eikä sen tuloksia voida näin ollen yleistää. Tulokset kuitenkin kuvaavat hyvin viiden SOS-Kehittäjänuoren tärkeinä pitämiä asioita SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa, joita peilasin aiempiin tutkimuksiin ja teoriaan aiheesta. Aineistosta nousi esiin kolme keskeistä osallisuuden ulottuvuutta; vaikuttaminen, yhteisöllisyys ja psykologinen turvallisuus. Merkityksellisyttä tuovina asioina SOS-Kehittäjänuoret kuvasivat vaikuttamismahdollisuuden itselle tärkeisiin asioihin, muiden auttamisen sekä merkitykselliset sosiaaliset suhteet ja oman henkilökohtaisen kasvun. Abduktiivinen analyyysimenetelmä mahdollisti sen, että aineiston tulkinta ei jäänyt pelkästään teorian varaan, vaan haastatteluaineisto toi esiin myös uusia näkökulmia osallisuuteen.

7.1 Vaikuttaminen eri tasoilla

Kaikki haastateltavat kokivat voivansa vaikuttaa toiminnassa tai toiminnan kautta - osa vähemmän, osa enemmän - itselleen tärkeisiin ja merkityksellisiin asioihin. Haastateltavat kertoivat tulevansa kuulluksi SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa, joka vahvistaa kokemusta vaikuttamismahdollisuuksista. Pääkysymykset osallisuusteemaan liittyen olivat:

Miten kuvailisit omaa osaasi Kehittäjänuorissa?

Millä tavoin koet tulevasi kuulluksi toiminnassa?

Millainen osuus sinulla on päätöksenteossa?

Koetko voivasi vaikuttaa asioihin?

Osallisuuden edellytyksenä on mahdollisuus vaikuttaa, tulla kuulluksi ja käyttää valtaa silloin kun päätetään yhteisistä asioista (Nivala & Ryynänen 2024, 161). Haastateltavat kertoivat vaikuttamista olevan eri tasoilla: Moni haastateltava kuvasi vaikuttamisenmahdollisuuksia esimerkiksi liittyen käytännön asioihin kuten ruokailuihin tai tapaamisten sijaintiin tai siihen, millaisia teemoja Kehittäjänuoret haluavat lähteä seuraavaksi työstämään. Aineistosta myös välittyi Kehittäjänuorten kokemus siitä, että heidän näkökulmansa, kokemukset ja asiantuntijuus huomioidaan ja heitä arvostetaan. Tämä on osallisuutta edistävä asia, sillä kuten

Nivala & Ryyänen (2024, 162) toteavat: osallisuuden ihanteena ja edellytyksenä on yhteisö, jossa sen jäsenet voivat kokea itsensä tärkeäksi osaksi yhteisöä ja tulevat nähdäyksi ja kuulluiksi omina itsenään.

Monesti me tehdään niinku asiat äänestyksen tavoin, että kyllähän siinä pääsee sitten usein kertomaan oman mielipiteensä, että jos vaikka pohditaan, että mitkä näistä teemoista otettaisi vaikka seuraavaan tämmöiseen suunnitteluviikonloppuun. *Haastateltava 1*

Oikeastaan ihan mitä vaan on tehty, niin kyllä mä sanoisin, että usein sitten kysytään, että hei, mitä mieltä te olette tästä ja otetaan vastaan ideoita ja ehdotuksia. *Haastateltava 2*

Meilt kysytään mielipidettä ja sitten se päätös tehdään niinku sen perusteella mitä me ollaan mieltä eikä vaan niinku että työntekijät päättää. *Haastateltava 5*

Vaikuttaminen on myös poliittista toimijuutta – mahdollisuutta vaikuttaa itsen ulkopuolella ryhmässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa. Pienikin vaikuttaminen voi olla poliittista toimijuutta, kun politiikka ymmärretään laajasti erilaisena asioiden muuttamiseen tai säilyttämiseen tähtäävänä toimintana. (Isola ym. 2017, 31.) Ryhmän sisäisiin asioihin vaikuttamisen lisäksi SOS-Kehittäjänuoret kertoivat heillä olevan vaikuttamismahdollisuuksia myös yhteiskunnallisella ja poliittisella tasolla. Meriluoto & Laine (2019, 183) kirjoittavat, että poliittisen vaikuttamisen kehyksessä kokemusasiantuntijoiden osallistumisen tarkoituksena on yleensä ravistella olemassa olevia toimintatapoja ja ennakkuuloja.

Kehittäjänuoret kokivatkin tärkeäksi erityisesti koulutusten tai puheenvuorojen pitämiset erilaisissa ammattilaisten ja alaa opiskelevien koulutustilaisuuksissa tai muut tapahtumat, joissa he pääsevät kertomaan omia kokemuksiaan ja tulemaan kuulluksi asiantuntijoina. Nämä korostuivat tapahtumina, joissa erityisesti koettiin tulevan kuulluksi.

Ne asiat mitä mä oon vaikka sijaissisaruuudesta kertonut niin ne on otettu huomioon ja niitä on lähdetty työstämään erilaisiks projektiksi. *Haastateltava 1*

Jos ollaan pitämässä vaik koulutusta niin kyllä mä niissä niinku koen että mun tarinaa ja mun asiaa on kuultu. *Haastateltava 4*

Ku konkreettisesti näkee että okei nää on kirjattu jonnekin niin kyllä siitä tulee se tunne, että on tullut kuulluksi. *Haastateltava 1*

Paikalliset ryhmät niin se on ollut kiva että on päässyt sitten kanssa niinku ehkä paikallisempia asioita vaikuttamaan. *Haastattel-tava 1*

Pääsee kertomaan niitä omia kokemuksia ja se kokemus siitä, että joku kuuntelee ja ottaa oikeasti ne omat asiat tai sellain että niinku pitää niitä arvossa. *Haastattel-tava 1*

Vaikka nuoret pääasiassa kokivat tulevansa kuulluksi ja heillä olevan valtaa päätöksenteossa, myös toisenlaisia kokemuksia löytyi. Tämä oli mielenkiintoista siinä mielessä, että osa vastauksista on hieman ristiriidassa keskenään; osa koki, että lähes kaikkeen kysytään mielipidettä, kun taas osa koki Kehittäjänuorten roolin päätöksenteossa olevan passiivisempi.

Musta tuntuu, että tässä ryhmässä menee eniten niin että päätöksenteko ei ole meidän vastuulla oikein muuta kuin että osallistuako vai eikö osallistua. *Haastattel-tava 4*

Mulla on sellainen kokemus, että ne lähtee aikuisista yleensä ne jutut. Se on ehkä jäänyt semmoiseksi, että aikuiset ehdottelee ja nuoret sitten torjuu. *Haastattel-tava 3*

Kiinnitin huomiota myös siihen, että SOS-Kehittäjänuoret kokivat eri tavalla sen, minkä tasoinen vaikuttaminen on riittävää: Yhdelle voi riittää ”vähempi” toimijuus, toinen saattaa kaivata enemmän vaikuttamismahdollisuuksia ja osallistuvampaa roolia. Meriluoto & Laine kirjoittavat siitä, että toisinaan työntekijöiden / hallinon ja kokemusasiantuntijoiden tavoitteet voivat olla ristiriidassa keskenään. Siinä missä työntekijöiden näkökulmasta toiminnan keskeisenä tavoitteena on kokemusasiantuntijoiden voimaantuminen, tämä ei välttämättä ole kokemusasiantuntijoiden tavoite, vaan he ovat tulleet vaikuttamaan. (Meriluoto & Laine 2019, 183–184.) Tämä asia nousi esiin haastattelussa, jossa nuori koki SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa olevan paljon henkilökohtaisten kokemusten läpikäymistä ja sen olevan myös merkityksellistä ja hyödyllistä etenkin nuorille itselleen, mutta hänellä oli toive konkreettisemmasta, ulospäin suuntautuvammasta vaikuttamistyöstä. Minun tulkintani haastatteluiden perusteella on se, että ne Kehittäjänuoret, joiden pääasiallisina motiiveina toimintaan osallistumisessa on oma voimaantuminen, merkitykselliset sosiaaliset suhteet tai pienemmän tason vaikuttaminen, ovat kaikkein tyytyväisimpiä vaikuttamisen tasoon. Tulkitsen, että Kehittäjänuoret, jotka toivovat laajempaa, poliittisempaa vaikuttamistyötä, ovat vähiten tyytyväisiä vaikuttamisen mahdollisuuksiin SOS-Kehittäjänuoritoiminnan kautta.

Haluan vaan päästä vaikuttaa enemmän ja niinku saada lisää projekteja. *Haastateltava 4*

7.2 Yhteisöllisyys ja psykologinen turvallisuus

Vaikka Nivalan & Rynänen (2013, 20) mukaan osallisuuden määritelmässä korostetaan kokemuksellista yhteisöön kuulumisen merkitystä, en ollut osannut ottaa sitä teemaa esille haastattelukysymyksiä laatiessa. Nämä yhteisöllisyydestä ja psykologisesta turvallisuudesta kertovat vastaukset tulivat pääasiassa ilmi kysyessäni merkityksellisyyden kokemuksista, ja jotka sitten luokittelin analysointivaiheessa taulukkoon myös osallisuuden alle.

Sosiaalipedagogisena käsitteenä osallisuutta kuvataan ihmisen ja yhteisön välisen suhteen tavoiteltavana luonteena, jossa osallisuus toteutuu kun ihminen on osa, toimii osana ja kokee olevansa osa yhteisöä. Osallisuutta rakentava vuorovaikutus edellyttää, että jokainen kokee olevansa arvostettu omana itsenään ja olevan tasavertainen, pätevä, merkityksellinen yhteisön jäsen. (Nivala & Rynänen 2024, 160-161.)

Aina kun nähdään, niin tuntuu että me ollaan niinku yhtenäinen perhe. Me ollaan niinku sellasia kaveriporukoita ja kaveriporukoihin tulee aina sitten uusiakin nuoria ja kaikki on tervetulleita. *Haastateltava 3*

On aina tosi hyvä yhteishenki ja kukaan ei tavallaan jää ulkopuoliseksi, et tuntee kuuluvansa porukkaan aina, vaikka ollaan eri puolilta Suomea. *Haastateltava 5*

Toinen osallisuuden kokemukseen vaikuttava teema, jota en osannut ottaa huomioon haastattelukysymyksiä laatiessani on psykologinen turvallisuus. Työterveyslaitoksen määritelmän mukaan psykologinen turvallisuus on jaettu käsitys siitä, että jokainen ryhmän jäsen voi olla oma itsensä ilman, että joutuu naurunalaiseksi, myöskään virheitä tehdessään. Se ilmenee vuorovaikutuksen avoimuutena ja ilmapiirinä, jossa sallitaan erilaiset mielipiteet ja kunnioitetaan erilaisuutta kaikilla muillakin osa-alueilla. (Työterveyslaitos 2024.) Haastateltavien vastauksissa toistui kokemus siitä, että on arvokas ja hyväksytty omana itsenään. Se, että osa haastateltavista mainitsi vertaistuen merkitykselliseksi asiaksi, kertoo mielestäni myös syvästä luottamuksesta Kehittäjänuorten välillä. Myös turvallisuus nousi esiin vastauksissa.

On semmoinen kokemus, että niinku kuunnellaan ja että sillä mitä sanotaan niin on jotain merkitystäkin. *Haastateltava 2*

Täällä voi kaikki osallistua ihan silleen omina itsenään. *Haastateltava 3*

Siellä on niin paljon turvallisia aikuisia, jotka pitää huolen ja heille voi tulla juttelemaan. *Haastateltava 3*

7.3 Osallisuuden vahvistaminen

Vaikka haastatteluaineistosta välittyy SOS-Kehittäjänuoritoiminnan olevan vahvasti nuorten tarpeet huomioivaa, nousi sieltä osallisuuden kokemusta heikentäviksi tekijöiksi muun muassa kokemus toiminnan läpinäkymättömyydestä, epätasa-arvoisen kohtelun kokemus sekä tapaamisten haastava sijainti tai ajankohta. Kysymäni kysymykset tähän liittyen olivat:

- Koetko jonkin asian esteeksi osallisuudellesi?
- Mikä asia parantaisi osallisuuden kokemustasi Kehittäjänuoritoiminnassa?

Pieni osa haastateltavista kertoi toiminnan läpinäkymättömyyden olevan osallisuuden kokemusta heikentävä asia. He kuvailivat, ettei toimintaan osallistumisen ”systeemit” ja kriteerit ole aina selviä, ja tähän toivottiin avoimempaa ja selkeämpää viestintää. Lisäksi pieni osa haastateltavista nosti vastauksissaan epäreilulta tuntuvaan toiminnan liittyen siihen, ketkä saavat tiettyjä työtehtäviä. Nivalan & Ryy-näsen (2024, 166) mukaan on tärkeää arvioida, tuetaanko toiminnassa joidenkin tietyllä tavalla samankaltaisten nuorten osallisuutta ja kuulumista, joka voi vahvistaa muiden osattomuutta. Boldt (2022, 74) kirjoittaa, että toisinaan voi käydä niin, että ne nuoret, joilla on heikommat valmiudet tehdä itsensä kuulluksi, voivat kokea vaikeuksia löytää omaa tilaansa institutionaalisessa nuorten osallisuudessa, jos nämä tilat ovat paremmin hallussa nuorilla, joilla on paremmat valmiudet esimerkiksi julkiseen toimintaan. Osallisuuden vahvistamiseen tähtäävien projektien tai ryhmien toteuttajien tuleekin arvioida kriittisesti sekä näkyviä että tiedostamattomia luokitteluja, kuten sitä, kenen oletetaan osallistuvan ja kenen ei - tällaisten oletusten perusteella saatetaan huomaamatta tulla sulkeneeksi osa toiminnan ulkopuolelle. (Nivala & Ryy-näsen 2024, 165–166.)

Ei pääse osallistumaan kivoihin juttuihin, jos ei osallistu viikoittaiseen tai kuukausittaiseen ryhmätoimintaan. En ymmärrä missä ne rajat menee, mitään näitä kriteereitä ei ilmoiteta etukäteen. *Haastateltava 4*

Ehkä se että aikuiset vähän valikoi sellaisia nuoria jotka on käynyt enemmän ja joiden kanssa he tulee ehkä silleen henkilökemialtaan juttuun. Enemmän just ehkä sitä tasa-arvoisuutta ja semmoista emmä tiä miten mä sen selitän mut semmoisia niinku systeemejä. *Haastateltava 2*

Osallistumisen mahdollisuus koettiin toisaalta monipuoliseksi ja saavutettavaksi (mm. paikkaan ja aikaan sitoutumattomat nettikyselyt), mutta osa haastateltavista koki, että heidän osallisuuden kokemustaan voisi vahvistaa järjestämällä toimintaa, joka ei ole aikaan- tai paikkaan sidottua, tai sillä, että toimintaa järjestettäisiin lähempänä omaa asuinpaikkaa.

Kun kysytään, missä nähdään niin sitten niitä vaihtoehtoja on tyylii pääkaupunkiseudulla. Joskus välimatkat on niin isoja, ettei jaksakaan lähteä niin kauas. *Haastateltava 3*

Haluisin et on niinku (ajallisesti) joustava mahdollisuus osallistua. *Haastateltava 2*

(Alueellinen toiminta) järjestetään mulle huonossa sijainnissa yleensä mulle huonoon aikaan. *Haastateltava 4*

Aineistosta nousi myös esiin toive ikätasoisemmasta toiminnasta ja kohtelusta osallisuuden kokemusta parantava asiana. Tosin haastatteluissa myös selvisi, että SOS-Lapsikylä on aloittamassa Alumni-toiminnan, joka on suunnattu yli 18-vuotiaille SOS-Kehittäjänuorille ja vastaa täten nuorten toiveeseen ikätasoisesta toiminnasta.

En halua tulla kohdelluksi kuin lapsi. Mulle tulee eniten epäkuultu olo siitä, että kun mulle puhutaan kun lapselle. *Haastateltava 4*

Yhden haastateltavan mukaan osallisuuden kokemusta vahvistaisi myös toimintaan osallistuvista ihmisistä käytettyjen sanojen uudistaminen. Hänen mukaansa tällä hetkellä käytetään sanoja ”lapset” ja ”aikuiset”, kun ”kokemusasiantuntijat” ja ”ammattilaiset” voisivat olla kuvaavampia.

Koska meitä on just useampi täysi-ikäinen mukana toiminnassa niin mun mielestä pitäisi olla vaan se, että meillä on kokemusasiantuntijoita ja sit ammattilaisia. *Haastateltava 4*

Toiveena nousi esille monipuolisempi tapa vastaanottaa toiminnasta ansaittu (raha)palkkio, koska rahapalkkio saattaa muun muassa vaikuttaa saatavaan sosiaaliturvaan. Toivottiin, että rahapalkkion voisi halutessaan ja valitessaan saada esimerkiksi leffalipun muodossa. Tämä voisi haastateltavan mukaan vahvistaa osallisuutta.

Sellasia työjuttuja, josta saa palkkaa niin ehkä se että jos joskus voisi vaikka saada leffalippuja tai jonku lahjakortin tai jotain tällasta. *Haastateltava 3*

Aineistossa nousi yhdesti esille myös toive saavutettavammasta ja yksinkertaisemmasta kommunikointitavasta; nykyisellään käytössä oleva WhatsApp ryhmä erillisine pienine ryhmineen koettiin sekavaksi käyttää, joka toisinaan on johtanut siihen, että jotakin tärkeää on mennyt ohi.

Noita ryhmiä on joskus vähän vaikea tulkita. Se (WhatsApp) on vähän sekava. *Haastateltava 3*

Barkman ym. kirjoittavat, että kokemusasiantuntijatoiminnan tavoitteet eivät saa olla muodostettuja pelkästään toimeksiantajan tai aikuisten taholta. Kun nuoret pääsevät itse vaikuttamaan toiminnan tavoitteisiin ja kehittämään sitä heidän tarpeidensa mukaiseksi, nuorten on helpompi kokea ne omakseen ja kokea osallisuutta. (Barkman ym. 2017, 26.)

Se on ehkä jäänyt semmoiseksi, että aikuiset ehdottelee ja nuoret sitten torjuu. En mä ainakaan muista, että olisi hirveästi ollut sellaista, että sanokaa mitä te haluatte tehdä? *Haastateltava 3*

Lastensuojelun kokemusasiantuntijuuteen ja oman elämäntarinan jakamiseen liittyy Kivistö-Pyhtilän ym. (2017, 242) mukaan stigmatisoitumisen riski. Tämä ei kuitenkaan noussut yhdessäkään haastattelussa esille; teen tästä päätelmän, että joko sitä ei heidän kohdallaan ole, tai sitten en vain tullut kysyneeksi oikeanlaista kysymystä siihen liittyen. Positiivista on tietenkin, jos nuoret eivät tätä koe.

Nuorten osallisuutta toiminnassa voi vahvistaa varmistamalla tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun osallisuuden edistämiseksi. Osallisuutta voidaan myös vahvistaa järjestämällä enemmän aikaan- tai paikkaan sitoutumattomia osallistumismahdollisuuksia sekä edistämällä avointa ja läpinäkyvää kommunikaatiota.

7.4 Merkityksellinen toiminta

Kysyttäessä haastateltavilta merkityksellisyyden kokemuksista SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa, vastauksissa painottuivat vaikuttamismahdollisuus itselle merkityksellisiin asioihin ja muiden auttaminen, sekä merkitykselliset sosiaaliset suhteet ja oma henkilökohtainen kasvu.

Kysymyksiä tähän teemaan liittyen oli muun muassa:

- Millaisia merkityksellisyyden kokemuksia sinulla on SOS-Kehittäjänuorten toiminnassa?
- Millainen merkitys toimintaan osallistumisella on sinulle itsellesi / laajemmassa mittakaavassa / yhteiskunnallisesti?
- Mitä Kehittäjänuorissa toimiminen on antanut sinulle/ tuonut elämääsi?

7.5 Vaikuttaminen, muiden auttaminen ja stigman poistaminen

Yhtenä keskeisenä merkityksellisyyttä tuovana asiana SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa koettiin vaikuttamismahdollisuus itselle merkityksellisiin asioihin. Se, että pystyy omien kokemustensa kautta kehittämään lastensuojelua paremmaksi, on tuonut usealle haastateltavalle kokemuksen omasta merkityksellisyydestä.

Muiden auttamisen ja merkityksellisyyden kokemuksen yhteyksistä on tehty useita psykologisia tutkimuksia, mutta esimerkiksi Allan, Duffy & Collisson (2017, 1) ovat kolmessa työhön liittyvässä tutkimuksessaan tehneet johtopäätöksen että ihmiset, jotka työssään kokevat hyödyttävän muita, kokevat työnsä merkityksellisempänä verrattuna ihmisiin joiden työ hyödytti vain pääasiassa heitä itseään. Myös filosofi Frank Martela toteaa, että kun voimme tehdä jotain hyvää maailmalle tai vaikuttaa muiden elämään myönteisesti, lisää se yleensä tunnetta oman elämämme merkityksellisyydestä (Martela 2020, 114). Osa haastateltavista kuvasi erityisen merkityksellisenä asiana sen, että he voivat mahdollisesti vaikuttaa siihen, että tulevaisuuden nuorten ei tarvitsisi kokea samoja epäedullisia asioita, kuin mitä he olivat joutuneet kokemaan.

Se että pääsee vaikuttaa ja sitten niinku että jotain epäkohtia mitä on ollut itsellä sijoituksen aikana, niin pääsee kertomaan niitä eteenpäin, että muille ei kävis samalla tavalla. *Haastateltava 5*

Pystyn ehkä edistämään jotakin asioita, jotka ei ole ollut mun tilanteessa välttämättä hyviä, ja mä saan siitä hyvän mielen, kun mä tiedän, että ne asiat voidaan muuttaa. *Haastateltava 3*

Saadaan tosi hyvää palautetta aina että (koulutettavat) on niinku oppinut jotain uutta siitä, kun me ollaan käyty kouluttamassa tai jos ollaan käyty jossain tapahtumassa niinku vaik valtakunnallisilla lastensuojelupäivillä puhumassa ja sitten ne niinku mahdollisesti käyttää sitä (oppimaansa) työssään sitten. *Haastateltava 5*

On saanut niin kuin kokea semmoista merkityksellisyyden tunnetta myöskin niiden omien kokemusten kautta, että on päässyt niin kun niillä auttamaan toisia. *Haastateltava 2*

Lastensuojelun kehittämisen lisäksi poliittinen- ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen koettiin merkityksellisenä.

Mä haluan uskoa siihen, että käytännössäkin on ainakin jonkun näköinen niin kun vaikutus meidän toiminnalla siihen, minkälaisia (poliittisia) päätöksiä tehdään. *Haastateltava 2*

Se, että silloin alumniin kanssa tehtiin lausunto niinku jälkihuollon ikärajan laske- mista vastaan ja se sitten vietiin eduskuntaan. *Haastateltava 5*

Lasten oikeudet niin uskon että ne niinku vahvistuu tai siinä on mahdollisuus, että ne vahvistuu tällaisen ryhmän avulla. *Haastateltava 1*

Merkitykselliseksi osa haastateltavista koki myös lastensuojelua leimaavan stigman ja julkisuuskuvan muuttamisen positiivisemmaksi vaikuttamistyön avulla. Kivistö-Pyhtilä kirjoittaa siitä, kuinka lastensuojelun julkisuuskuva ja siihen liitetyt mielikuvat ovat usein negatiivisia ja pohjaavat vääriin tietoihin ja ennakkoluuloihin. Vääriin tulkintoihin pohjaavat mielikuvat vaikuttavat konkreettisesti sijaishuollossa asuvien lasten arkeen; he esimerkiksi kokevat muita nuoria enemmän syrjivää kiusaamista sekä ulossulkemista (Kivistö-Pyhtilä 2017, 226; Kaijanen 2022, 38.) Haastateltavat kokivat tärkeäksi tehtäväkseen poistaa tätä lastensuojelua leimaavaa stigmaa, kouluttaa alan ammattilaisia ja lisätä ymmärrystä lastensuojelusta omia kokemuksiaan hyödyntäen. Koulutuspäivät, joilla SOS-Kehittäjät käyvät kouluttamassa ihmisiä, nousi selkeästi esiin merkityksellisenä vaikuttamisen paikkana, ja siellä oma kuulluksi tuleminen kokemus kuvattiin vahvana.

Voidaan niinku lisätä sellaista tietoisuutta, että semmonen stigma häviäis. *Haastateltava 3*

Mä jotenkin haluan kanssa uskoa siihen että niin kun vaikutetaan siihen esimerkiksi minkälainen just se stigma on lastensuojelulle, että sitä saataisiin kitkettyä pois. *Haastateltava 2*

7.6 Merkitykselliset sosiaaliset suhteet ja itsetuntemus

Moni haastateltava koki merkitykselliseksi SOS-Kehittäjänuoritoiminnasta saadut ystävyyssuhteet ja ryhmästä saatavan vertaistuen. Haastateltavat avasivat tätä niin, että samankaltaisia lastensuojelun kokemuksia jakavat nuoret ymmärtävät heitä eri tasolla, kuin esimerkiksi muualta saadut ystävät. Yksi myös kuvaili SOS-Kehittäjänuorten ryhmää ”kuin perheeksi”. Tämä mielestäni kertoo turvallisesta, pysyvyyden tunnetta tuovasta yhteisöstä.

Martela kirjoittaa vahvojen sosiaalisten suhteiden muodostamisen vaiston olevan syvällä ihmisyyden ytimessä – ihmisen aivot ovat sosiaaliset, ja ihminen on luotu elämään yhdessä muiden kanssa. Lukuisat tutkimukset ovatkin osoittaneet yhteenkuuluvuuden olevan tärkeä merkityksellisyyden lähde. Sama pätee päinvastoin: sosiaalisten yhteisöjen ulkopuolelle jääminen aiheuttaa merkityksettömyyden tunnetta. (Martela 2020, 104-106.) Haastateltavat kuvailivat merkityksellisiä sosiaalisia suhteita Kehittäjänuoritoiminnassa:

Yhteenkuuluvuuden tunnetta ja saa uusia ystäviä ja sellaisia ystäviä, jotka ymmärtää niitä juttuja niin siellä saa sellaisia ystäviä, jotka sitten ymmärtää ehkä asioita eri lailla ja saa sellaista vertaistukea. *Haastateltava 3*

Se on tosi tärkeä yhteisö. *Haastateltava 5*

Saa olla myös välillä esimerkkinä niille uudemmille SOS-Kehittäjänuorille. *Haastateltava 5*

Martelan filosofian mukaan kaksi tietä merkitykselliseen elämään on yhteys muihin ja itseen. Yhteyttä itseen voi vahvistaa oppimisen ja henkilökohtaisen kasvun avulla, ja voimmekin tuntea merkityksellisyyden tunnetta kun elämässämme on aktiviteetteja, joissa voimme kokea olevamme kyvykkäitä ja taidokkaita. (Martela 2020, 135, 138.) Myös Pessi & Spännäri (2023, 85) kirjoittavat samansuuntaai-

sesti; Ihminen kokee merkityksellisyyttä, kun hän tuntee voivansa kehittää itseään ja kasvaa omaksi itsekseen ja kokea, että voi omalla osaamisellaan auttaa ja palvella muita ihmisiä.

Haastateltavat kertoivat SOS-Kehittäjänuoritoimintaan osallistumisen auttavan omien lastensuojelun kokemusten käsittelyssä. Haastatteluaineistosta voi päätellä, että SOS-Kehittäjänuoritoiminta on ainakin osalla haastateltavista auttanut itsetuntemuksen ja oman persoonan vahvistumisessa.

Se (SOS-Kehittäjänuoritoiminta) on ehkä muuttanut sitä omaa kuvaa omista taustoista positiivisemmaksi, että on löytänyt eri tavalla voimavaroja niistä omista kokemuksista. *Haastateltava 2*

Ehkä jopa sellaista niin kun apua sellaisen omaan itsetuntemukseen. *Haastateltava 3*

Loppukevennyksenä haastatteluiden lopussa kysyin kaikilta heidän tärkeintä muistoaan SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. En silloin ajatellut rinnastavani vastauksia merkityksellisyyden viitekehykseen, mutta kun osa nuorista käytti muistoja kuvaillessaan sanaa ”merkityksellinen”, ymmärsin vastausten kuuluvan nimenomaan merkityksellisyyden teemaan. Lähes kaikilla nuorilla liittyi tärkeimpään muistoon merkitykselliset ihmissuhteet, yhdessä jaetut kokemukset ja yleinen yhteisöllisyys ja ”leirimeininki”. Tärkeissä muistoissa toistui useaan otteeseen seuraavat tapahtumat: Fazerin tehtaan retki, Erasmus+ reissut, Lastensuojelupäivät ja suunnitteluviikonloput.

Suunnitteluviikonloput kun niissä on ollut mukana, että niissä jotenkin konkretisoi-
tuu semmoinen, en mä tiedä ihan se semmoinen yhteishenki. *Haastateltava 2*

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli laadullisella tutkimusotteella selvittää SOS-Kehittäjänuorten osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. Lähestyin tutkimuskysymystä fenomenologis-hermeneuttisella ja konstruktionistisella otteella, sillä tutkimuskysymyksissäni olin kiinnostunut selvittämään nimenomaan Kehittäjänuorten autenttisia kokemuksia ja näkemyksiä syvällisemmin - joka oli myös syy siihen, miksi kyselylomaketutkimus ei ollut aineistonkeruumenetelmäni.

8.1 Keskeiset tulokset

Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tavoitteena on käsitteellistää tutkittava ilmiö eli kokemuksen merkitys ja näin ollen tutkimuksen teon kannalta keskeisiä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys (Tuomi & Sarajärvi 2024). Fenomenologis-hermeneuttinen ote mahdollisti minulle haastateltavien kokemusten syvällisen ymmärtämisen. Haastatteluissa halusin varmistaa mahdollisimman hyvän ymmärryksen haastateltavien kokemuksista kysymällä tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä ja varmistamalla haastateltavalta, olinhan ymmärtänyt asian kuten hän sen tarkoitti. Aineistonanalyysissä luokitellessani haastateltavien vastauksia taulukkoon, pyrin parhaani mukaan ymmärtää asioiden perimmäisiä merkityksiä ja tehdä mahdollisimman tarkkoja tulkintoja. Sen sijaan, että olisin luokitellut vastaukset mekaanisesti pelkästään teoreettisesta viitekehyksestä käsin, käytin abduktiivista eli teoriaohjaavaa analyysimenetelmää. Abduktiivinen päättely mahdollisti sen että aineiston tulkinta ei jäänyt pelkästään teorian varaan, vaan haastatteluaineisto toi esiin myös uusia näkökulmia osallisuuteen ja merkityksellisyyteen liittyen.

Konstruktionistinen ote näkyi tässä opinnäytetyössä etenkin haastatteluvaiheessa. Warreniin viitaten (2002, Leinosen ym. 2017, 89 mukaan) laadullinen haastattelu joka perustuu konstruktionistiseen otteeseen, lähestyy haastattelutilannetta yksilöllisenä kohtaamisena, joka tarkoittaa, että laadullisissa haastatteluissa yksittäisten haastateltavien näkemykset ja kokemukset ovat haastattelijan mielenkiinnon kohteena. Juuri SOS-Kehittäjänuorten omakohtaisia kokemuksia ja tuntemuksia lähdin tämän opinnäytetyön

tutkimuskysymysten avulla selvittämään- kiinnostuksen aiheena SOS-Kehittäjänuorten kokemukset, ei tilastollinen tieto. Konstruktionistinen näkökulma auttoi ymmärtämään tutkimukseni teemoista osallisuudesta ja merkityksellisyyden kokemuksesta, että ne eivät ole tyhjiössä rakentuvia asioita, vaan prosesseja johon vaikuttaa Kehittäjänuorten koko yhteisö ja heidän vuorovaikutussuhteet.

Tutkimuskysymykseni olivat: Miten nuoret kokevat osallisuutensa lastensuojelun SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa ja millaisia merkityksellisyyden kokemuksia nuorilla on SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa? Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, ja haastattelukysymykset muotoilin aiheeseen liittyvään teoriatietoon ja tutkimuksiin perustuen. Aineistonanalyysimenetelmänä käytin teoriaohjaavaa eli abduktiivista päättelyä, joka mahdollisti aineiston tulkinnan myös teoreettisen viitekehyksen ulkopuolelta tuoden uusia näkökulmia teemoihin liittyen.

Saadut tulokset osoittavat, että pääasiassa SOS-Kehittäjänuoret kokevat osallisuutensa hyväksi. Tulosten mukaan SOS-Kehittäjänuoritoiminta tarjoaa nuorille kokemuksen aidosta vaikuttamisesta ja kuulluksi tulemisesta. Osallisuutta vahvistaa lisäksi nuorten kokemukset psykologisesti turvallisesta yhteisöstä, joka on oikeastaan edellytys osallisuuden toteutumiselle. Nivala & Ryyränen toteavatkin osallisuuden ihanteena ja edellytyksenä olevan yhteisö, jossa sen jäsenet voivat kokea itsensä tärkeäksi osaksi yhteisöä sekä tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi omina itsenään (Nivala & Ryyränen 2024, 162). Haastatteluaineistossa nousi esiin useaan otteeseen, että nuoret kokevat, että heidän näkemyksillään on merkitystä ja että he voivat omalla kokemustiedollaan parantaa lastensuojelun toimintaa, vähentää lastensuojeluun liittyvää stigmaa yhteiskunnassamme sekä saada aikaan konkreettista muutosta.

Aineistosta löytyi myös SOS-Kehittäjänuorten osallisuutta parantavia kehittämis-kohteita. Osa haastateltavista koki, että heidän osallisuuden kokemustaan parantaisi muun muassa tunne yhdenvertaisesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta- ja työmahdollisuuksista, toiminnan läpinäkyvyys sekä aikaan- ja paikkaan sitoutumaton toiminta. Vaikka pääasiassa haastateltavat kokivat tulevansa kuulluksi ja

heillä olevan tarpeeksi vaikuttamismahdollisuuksia, pieni osa heistä mainitsi toiveen päästä vaikuttamaan enemmän. Tämä oli mielenkiintoista siinä mielessä, että osa vastauksista on hieman ristiriidassa keskenään; osa koki, että vaikutusmahdollisuudet ovat riittävät ja että lähes kaikkeen kysytään mielipidettä, kun taas osa koki roolinsa päätöksenteossa olevan passiivisempi ja toivoi enemmän vaikuttamismahdollisuuksia. Minun tulkintani haastatteluiden perusteella on se, että ne Kehittäjänuoret, joiden pääasiallisina motiiveina toimintaan osallistumisessa ovat merkitykselliset sosiaaliset suhteet, pienemmän tason vaikuttaminen tai oma voimaantuminen, ovat kaikkein tyytyväisimpiä vaikuttamisen tasoon. Tulkiten, että Kehittäjänuoret, jotka toivovat laajempaa, poliittisempaa vaikuttamistyötä, ovat vähiten tyytyväisiä vaikuttamisen mahdollisuuksiin SOS-Kehittäjänuoritoiminnan kautta. Mielestäni tulokset osoittavat, että osallisuuden toteutuminen ei ole itsestään selvää, vaan se vaatii rakenteellisia edellytyksiä ja aktiivista toimintaa sen eteen, kuten Kehittäjänuorten ja aikuisten välistä avointa vuorovaikutusta sekä yhdenvertaista toiminnan järjestämistä.

Merkityksellisyyden teemaan liittyen haastateltavien vastauksissa korostui vaikuttamismahdollisuus itselle merkityksellisiin asioihin sekä muiden auttaminen, ja merkitykselliset sosiaaliset suhteet ja oma henkilökohtainen kasvu. Merkityksellisyyttä tuovana asiana vastauksissa toistui vaikuttamismahdollisuus itselle merkityksellisiin asioihin. Se, että pystyy omien kokemustensa kautta kehittämään lastensuojelua paremmaksi ja auttamaan muita nuoria, on tuonut usealle haastateltavalle kokemuksen omasta merkityksellisyydestä. Merkitykselliseksi osa haastateltavista koki myös lastensuojelua leimaavan stigman ja julkisuuskuvan muuttamisen positiivisemmaksi. Moni haastateltava korosti itselle merkityksellisenä asiana SOS-Kehittäjänuoritoiminnasta saadut ystävyysuhteet ja ryhmästä saatavan vertaistuen. Haastatteluaineistosta sai kuvan lämpimästä, turvallisesta yhteisöstä, jota yksi haastateltava kuvaili ”kuin perheeksi”. Haastatteluiden lopuksi kysyin kaikilta haastateltavilta heidän tärkeintä muistoaan SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. Mielestäni on huomionarvoista, että lähes kaikilla haastateltavilla tärkeimpään muistoon liittyi merkitykselliset kaverisuhteet, yhdessä jaetut kokemukset ja yleinen yhteisöllisyys ja ”leirimeininki”.

Se, että SOS-Kehittäjänuoret kuvasivat merkityksellisinä asioina muun muassa henkilökohtaisen kasvun tai oman asiantuntijuuden hyödyntämisen muiden auttamiseksi kokemusasiantuntijatoiminnan kautta kertoo mielestäni siitä, että heillä on aktiivinen toimijan rooli sen sijaan, että he olisivat ”passiivisia” osallistettavia, kuten Meriluoto & Litmanen (2019, 181) kuvaavat joskus osallisuushankkeissa käyvän. Tulosten mukaan toiminta myös tarjosi nuorille tukea ja voimavaroja, sekä vahvisti heidän itsetuntoaan ja tunnetta siitä, että heidän mielipiteillään ja kokemuksillaan on väliä. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että lastensuojelun kehittämisen lisäksi SOS-Kehittäjänuoritoiminta parantaa siihen osallistujien omaa hyvinvointia.

Opinnäytetyön rajoituksena voidaan mainita pieni otanta (5 osallistujaa), eikä näitä tuloksia voida yleistää koskemaan kaikkea lastensuojelun kokemusasiantuntijatoimintaa. Opinnäytetyötäni voisi kuitenkin hyödyntää lastensuojelun kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämisessä; kenties myös laajentamisessa, sillä tuloksissa on nähtävissä kuinka tärkeää on tarjota lastensuojelun kokemusasiantuntijoille aitoja vaikutusmahdollisuuksia ja tukea heidän osallisuuttaan. Huomionarvoista on myös se, että SOS-Kehittäjänuoritoiminta toimii nuorille myös tärkeänä tukiverkostona, jossa nuoret voivat käsitellä omia kokemuksiaan ja saada merkityksellisiä sosiaalisia suhteita.

8.2 Luotettavuus ja tutkimusetiikka

Puusan (2020, 168) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden pohdinnan voi kiteyttää kolmeen käsitteeseen: uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. Uskottavuus viittaa siihen, missä määrin muut tutkimusta lukevat kollegat, niin kutsuttu suuri yleisö ja itse tutkimuksen kohteena olleet henkilöt hyväksyvät tulokset tosiksi ja luottavat siihen, että aineisto on kerätty ja analysoitu huolellisesti ja asianmukaisesti.

Luotettavuuden käsite tarkoittaa sitä, että tutkijan on kuvattava tutkimusprosessi rehellisesti, mukaan lukien mahdolliset haasteet, joita matkan varrella on ilmennyt. Tutkijan tulee perustella valitsemansa lähestymistavat ja menetelmät uskottavasti, jotta lukija voi vakuuttua tutkimuksen toteutuksen oikeellisuudesta. (Puusa 2020, 168.) Pyrin avaamaan tutkimusmenetelmävalintani ja

opinnäytetyöprosessin kaikki vaiheet mahdollisimman tarkasti, jotta lukija saa hyvän käsityksen siitä, miksi olen tehnyt asiat niin kuin olen tehnyt, ja täten päättää, pitääkö tuloksia luotettavana.

Puusan mukaan haastattelijan osuus on kriittinen tutkimuksen kannalta siinä mielessä, että haastattelija omalla olemisellaan ja erityisesti kysymystenasettelullaan vaikuttaa ratkaisevasti haastatteluaineiston sisältöön. Puusa suosittelee, että aloitteleva tutkija tekisi koehaastatteluja ennen varsinaisen haastattelun tekemistä (Puusa 2020, 103). Vastoin suositusta, en tehnyt koehaastatteluja – olisi kenties kannattanut. Tein kyllä huolella haastattelukysymykset, joihin pyysin palautetta toimeksiantajan puolelta sekä opinnäytetyöohjaajaltani, ja hahmottelin haastattelun mahdollista kulkua itsekseni ennen varsinaisia haastatteluja. Puusa (2020, 102) kirjoittaa haastattelun tutkimusmenetelmänä antavan tutkijalle mahdollisuuden kiinnittää huomiota myös ei-kielelliseen viestintään, joka voi antaa tärkeitä vihjeitä niistä seikoista, joihin tutkijan olisi syytä kiinnittää huomiota ja pyytää lisäselvennystä tutkijalta. Opinnäytteeni luotettavuuden kannalta tällä saattaa olla pientä merkitystä, sillä näin noviisina tutkimushaastattelijana keskitin huomioni pääasiassa haastateltavan puheen sisältöön, en nonverbaaliseen viestintään. Aineistonkeruumenetelmää eli teemahaastattelua arvioidessa näin jälkeenpäin, pohdin, että tekemäni haastattelut eivät kenties olleet niin vapaamuotoisia, kuin teemahaastattelut yleensä - mietin, oliko kysymysrunгон laatiminen ja siinä pysyminen niin sanotusti turvallisemman tuntuinen lähestymistapa näin aloittelevalle tutkimushaastattelijalle?

Tutkimuksen tulkintoja voi pitää vakuuttavana ainoastaan silloin, jos niihin on päästy luotettavalla ja systemaattisella analyysillä (Puusa 2020, 143). Myös oma roolini aineiston analysoinnissa on huomioitava, sillä laadullinen tutkimus perustuu tutkijan - eli tässä tapauksessa minun - tekemiin tulkintoihin, jotka voivat vaikuttaa lopputulokseen. Esimerkiksi valintani siitä, mitkä osat haastatteluaineistossa ovat keskeisiä, voivat vaikuttaa opinnäytetyön tuloksiin.

Luotettavuuden arvioimisen kannalta on myös tärkeää tiedostaa, että ihmisillä on taipumus antaa sosiaalisesti hyväksyttyjä vastauksia tietyistä aiheista keskusteltaessa. Tämä tarkoittaa sitä, että haastateltava saattaa muotoilla vastauksensa

sen perusteella, mitä hän uskoo olevan yleisesti hyväksyttyä, eikä välttämättä kerro omia todellisia kokemuksiaan. (Puusa 2020, 103.)

Opinnäytetyön luotettavuutta ja mahdollista eettistä ristiriitaa on syytä pohtia, sillä jokaiselle haastateltavalle maksettiin haastattelun jälkeen 25 € rahallinen kerta-korvaus SOS-Lapsikylän toimesta. Rahallisen korvauksen idea oli motivoida SOS-Kehittäjänuoria osallistumaan aineistonkeruuseen ja varmistaa riittävä osallistujamäärä. Motivoin SOS-Kehittäjänuoria infovideolla (Liite 1) kertomalla opinnäytetyön tärkeydestä SOS-Lapsikylän toiminnan kehittämisen kannalta, mutta toimeksiantajan edustaja, joka tuntee haastateltavat arvioi, ettei se välttämättä riitä.

Rahallisella kannustimella on tutkitusti myönteinen vaikutus haastateltavien osallistumisprosentin kannalta (Largent, Eriksen, Barg, Greysen & Halpern 2022,1). Singer & Cong Ye tutkiessaan kannustimien käytön vaikutusta tutkimusten vastausprosentteihin ovat myös tulleet johtopäätökseen, että etenkin rahallisilla kannustimilla on myönteinen vaikutus vastausprosenttiin (Singer & Cong Ye 2013, 134). Käytäntöä on kuitenkin pidetty eettisesti kiistanalaisena, mutta Largentin ym. toteuttaman laadullisen tutkimuksen tulokset tukevat aiemmin tehtyjä samansuuntaisia havaintoja siitä, että rahallinen korvaus on eettisesti hyväksyttävä keino edistää osallistujien rekrytointia, etenkin (kliinisissä) tutkimuksissa, jotka ovat matalariskisiä ja tarjoavat suoran hyödyn. (Largent ym. 2022, 1, 11.) Tutkimuksissa ei myöskään ole havaittu kannustimilla olevan vaikutusta haastateltavien vastausten laatuun, joskin tämä aihe kaipaa vielä lisää tutkimuksia (Singer & Cong Ye 2013, 134).

Näihin muutamiin tutkimuksiin perehdyttyäni oma pohdintani tähän liittyen on se, etten usko haastateltavillani ensimmäisen tai ainoan motiivin olleen rahapalkkio, vaan vaikuttaminen ja kehittäminen, joka nousi haastatteluaineistossakin isosti esille vastauksissa toiminnan merkityksellisyydestä. Vaikka taloudellinen höyty olisikin ollut osalle haastateltavista suurin motivaattori osallistua, en usko sen vaikuttaneen vastausten laatuun.

Noudatan parhaan kykyni mukaan koko opinnäytetyöprosessin ajan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan Hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK 2023) sekä Ihmisteiden eettisen ennakkoarvioinnin ohjetta (TENK 2019). Etiikka kulkee mukana valintoina ja päätöksinä koko tutkimusprosessin ajan, aiheen valinnasta tutkimusten tuloksiin saakka. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden lähtökohtana on ajatus siitä, että hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattaminen takaa parhaiten luotettavan ja uskottavan tutkimuksen (Kuula 2011, 11, 34). Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK 2023, 11). Käytännössä noudatan Hyvää tieteellistä käytäntöä noudattamalla voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä sekä salassapitoon, luottamuksellisuuteen ja vaitioloon liittyviä velvoitteita ja pitämällä opinnäytetyöprosessin läpinäkyvänä ja kantamalla siitä vastuun. Hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaakseni ja tietosuoja-asioista varmistuakseni laadin tietosuojailmoituksen oppilaitokseni tietosuojavastaavan tarkastettavaksi. Varmistaakseni tietosuojalainsäädännön toteutumisen opinnäytetyöprosessissani laadin opinnäytetyösuunnitelmaan sisällytetyn aineistohallintasuunnitelman. Kuulaan (2011, 21) viitaten; lakien ja eettisten normien noudattaminen auttaa konkreettisten eettisten ratkaisujen tekemisessä, mutta tutkimustyössä tehtävistä ratkaisuista ja valinnoista kantaa jokainen tutkija itse vastuun. Lisäksi noudatan hyvää tieteellistä käytäntöä harjoittamalla huolellisuutta ja tarkkuutta jokaisessa prosessin vaiheessa, erityisesti tutkimustulosten säilyttämisessä, arvioinnissa ja raportoinnissa. Asianmukaisella ja huolellisella lähteiden merkitsemisellä kunnioitan muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia.

Hyvän tieteellisen käytännön lisäksi noudatan tutkimuksessani Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita (TENK 2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet on laadittu ihmistä tutkivien tutkijoiden tueksi, suojamaan tutkimuksen kohteena olevia ihmisiä. Ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa eettiset kysymykset korostuvat tutkijan ja tutkittavan kohtaamisessa; kohtaamisiin sisältyy usein ennakoimattomia tekijöitä, eikä eettisiin kysymyksiin ole aina selkeästi yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua, mutta laaditut eettiset periaatteet selkeyttävät eettisten kysymysten pohdintaa. (TENK 2019, 7.) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen peruslähtökohta on tutkittavien henkilöiden luottamus tutki-

jaan, ja luottamus säilyy vain, jos tutkimuksiin osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioitetaan (TENK 2019, 8). Käytännössä noudatan tätä huolehtimalla haastateltavien asianmukaisesta informoinnista tutkimustiedotteessa ja haastattelun alussa. Huolehdin siitä, että he tietävät oikeudestaan keskeyttää osallistuminen missä vaiheessa tahansa, ja jokaisen haastateltavan kanssa käydään läpi suostumus tieteelliseen tutkimukseen ja henkilötietojen käsittelyyn, jonka he suullisesti hyväksyvät. Pyysin myös jälkikäteen yhteyshenkilön välityksellä haastateltavilta palautetta haastattelutilanteesta, joka mielestäni osaltaan tukee hyvän tutkimusetiikan periaatteita, kuten tutkittavien kunnioittamista.

Eettistä ennakkoarviointia ei tässä opinnäytetyössä ole tehty, koska ammattikorkeakoulussa toteutettavat perusopintojen opinnäytetyöt eivät täytä tieteellisen tutkimuksen kriteerejä ja haastateltavat ovat täysi-ikäisiä. Opinnäytetyössäni on kuitenkin erityisen tärkeää huomioida eettisyys ja huolehtia ettei tutkimuksesta aiheudu haittaa haastateltaville, sillä lastensuojelun tehtävä lapsen turvallisen kehityksen viimesijaisena turvaajana tuo haastatteluun sen, että haastateltavilla on taustalla yleensä poikkeuksellisen vaikeita ja kuormittavia kokemuksia ja elämäntilanteita. (Hyvärinen & Pösö 2018, 22.)

8.3 Jatkotutkimusaiheet

Jatkossa olisi hyödyllistä tarkastella laajemmin mahdollisuuksia juurruttaa kokemusasiantuntijatoimintaa vahvemmin ja laajemmin lastensuojelun rakenteisiin. Barkmaniin ym. (2017,7) viitaten; Vaikka kiinnostus nuorten kokemusasiantuntijuutta kohtaan on noususuunnassa, Kaijasen ym. (2022, 15) toimittaman Pesäpuu ry:n hankkeen loppuraportin mukaan kokemusasiantuntijoiden mukaan ottaminen lastensuojelun prosesseihin ei ole vielääkään systemaattista ja yhdenvertaista.

Mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita olisi esimerkiksi, miten kokemusasiantuntijuus vaikuttaa nuorten koulutus- ja työelämäpolkuihin tai heidän käsitykseensä omasta vaikuttamismahdollisuudestaan yhteiskunnassa. Lisäksi olisi hyödyllistä tarkastella niitä tekijöitä, jotka mahdollisesti estävät joidenkin (lastensuojelun) nuorten osallistumista toimintaan, koetaanko kokemusasiantuntijatoiminta aidosti saavutettavaksi kaikille lastensuojelutaustan

omaaville nuorille, vai onko taustalla muita syitä, kuten esimerkiksi haastatteluissakin esiin noussut sijainnin merkitys? Tämä tuli mieleeni ylläesittelemäni Kaijasen ym. (2022, 15) toimittaman loppuraportin tuloksesta, jonka mukaan kokemusasiantuntijoiden mukaan ottaminen lastensuojelun prosesseihin ei ole vielä kukaan systemaattista ja yhdenvertaista. Suomessa on edelleen useita alueita, joilla nuorilla ei ole mahdollisuutta päästä osaksi vertaisista koostuvia lastensuojelun kokemusasiantuntijaryhmiä. Lisäksi mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi, missä määrin kokemusasiantuntija vaikuttaa konkreettisiin palveluiden kehittämistoimenpiteisiin.

LÄHTEET

Allan, B. A., Duffy, R. D. & Collisson, B. 2017. Helping Others Increases Meaningful Work: Evidence from Three Experiments. *Journal of Counseling Psychology* 65(2), 155–165. Viitattu 14.2.2025.

<http://dx.doi.org/10.1037/cou0000228>

Barkman, J., Inkinen, H., Isoniemi, S. & Vario, P. 2017. Muutosvoimaa. Kohti nuorten kokemusasiantuntijuutta lastensuojelussa. Opas- ja käsikirja nro 3/2017. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Boldt, G. 2022. Citizens in Training How institutional youth participation produces bystanders and active citizens in Finland. *Nuorisotutkimus* 2/2022 40. vuosikerta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry. 72–75.

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* vol 34 Nro 4, 215–225. Viitattu 10.2.2025. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987/78028>

Gretschel, A. 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Jyväskylän yliopisto, *Studies in Sport, Physical Education and Health*, 85. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:951-39-1286-8>

Hotari, K-E., Oranen, M. & Pösö, T. 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa M. Bardy (toim.) *Lastensuojelun ytimissä*. Tampere: THL, 149–164.

Ilmonen, K. 2019. Toimijoiden ääni: Miksi osallisuutta ja osallistumista kannattaa edistää? Teoksessa T. Meriluoto & T. Litmanen (toim.) *Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian?* Tampere: Vastapaino, 189–195.

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 33/2017. Viitattu 23.12.2025. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf

Isola, A-M. 2019. Toimijoiden ääni: Miksi osallisuutta ja osallistumista kannattaa edistää? Teoksessa T. Meriluoto & T. Litmanen (toim.) *Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian?* Tampere: Vastapaino, 189–195.

Kaijanen, M., Liukkonen, J., Nokireki, K. & Westlund, O. 2022. Nuorten osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa ennen, nyt ja tulevaisuudessa. Jyväskylä: Pesäpuu ry

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus 8/1976. Viitattu 9.2.2025.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760008/19760008_2

Kielitoimiston sanakirja 2024. Kokemusasiantuntija. Viitattu 17.12.2024.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/kokemusasiantuntija?searchMode=all>

Kivistö-Pyhtilä, T., Hoppania, E-L., Kallio, M., Kivioja, A., Korkala, M., Korpela, M., Kuusela, T., Niemi-Weckström, A., Lehto, M-L & Savolainen, N. 2017. Kokemusasiantuntijuus lastensuojelun kehittämisessä. Teoksessa A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala (toim.) Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali-ja terveyspalveluissa. Tampere: Vastapaino, 222–244.

Lambert, N. M., Stillmann T. F., Hicks, J. A., Kamble, S., Baumeister R. F., Fincham, F. D. 2013. To belong is to matter: Sense of belonging enhances meaning in life. *Personality and Social Psychology Bulletin* 39, nro 11 (2013).

Largent E.A., Eriksen W., Barg F.K., Greysen S.R., Halpern S.D. 2022. Participants' Perspectives on Payment for Research Participation: A Qualitative Study. *Ethics Hum. Res.* 2022 Nov;44(6):14-22. Viitattu 15.2.2025.
<https://doi.org/10.1002/eahr.500147>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 1.12.2024.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun keskusliitto 2024. Lastensuojelun Keskusliiton tavoiteohjelma hyvinvointialueiden ja kuntien valtuustokaudelle 2025–2029. Viitattu 16.12.2024. <https://www.lskl.fi/julkaisut/tavoiteohjelma-hyvinvointialueiden-ja-kuntien-valtuustokaudelle-2025-2029/>

Leemann, L. & Hämäläinen, R. 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. *Yhteiskuntapolitiikka YP*, 81:5, 586–594.

Leinonen, M., Otonkorpi-Lehtoranta, K. & Heiskanen, T. 2017. Kyselyhaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 87–110.

Martela, F., Ryan, R.M. & Steger, M.F. 2018. Meaningfulness as Satisfaction of Autonomy, Competence, Relatedness, and Beneficence: Comparing the Four Satisfactions and Positive Affect as Predictors of Meaning in Life. *Journal of Happiness Studies* 19, nro 5, 1261–1282. Viitattu 13.1.2025.
<https://doi.org/10.1007/s10902-017-9869-7>

Martela, F. 2020. Elämän tarkoitus. Suuntana merkityksellinen elämä. Helsinki: Gummerus kustannus Oy.

Meriluoto, T. & Laine, S. 2019. Osallistajien ja osallistujien tavoitteet törmäävät kokemusasiantuntijuushankkeissa. Teoksessa T. Meriluoto & T. Litmanen (toim.) Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian? Tampere: Vastapaino, 165–188.

Niskala, A., Kairala, M. & Pohjola, A. 2017. Asiakkaan aseman ja toimijaroolin muutos. Teoksessa A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala (toim.) Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tampere: Vastapaino, 7–12.

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2013, vol.14. Viitattu 8.2.2025. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/122317/72652>

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2024. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestävä elämää. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Park, C. L. 2010. Making sense of the meaning literature. An integrative review of meaning making and its effects on adjustment to stressful life events. *Psychological Bulletin*, 136, 257–301.

Pessi, A. B. & Spännäri, J. 2023. Merkityksellisyys- mitä ja miksi? Teoksessa L. Uusitalo (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS- Kustannus, 77–102.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus Oy, 99–112.

Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 413–426.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 427–442.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 46–83.

Ryff, C. D. & Singer, B. 1998. The role of purpose in life and personal growth in positive human health. In P. P. Wong & P. S. Fry (Eds.), *The human quest for meaning: A handbook of psychological research and clinical applications*. Mahwah, NJ: Erlbaum Publishers, 213–235.

Salmikangas, A-K. 1998. Osallisuus suomalaisessa yhteiskunnassa. Kokemuksia osallisuushankkeista. Helsinki: Sisäasiainministeriö.

Schlegel, R. J., Hicks, J. A., King L. A., Arndt, J. 2011. Feeling Like you know Who You Are: Perceived True Self- Knowledge and Meaning in Life. *Personality and Social Psychology Bulletin* 37, nro 6, 745–756. Viitattu 13.1.2025. https://www.researchgate.net/publication/50394942_Feeling_Like_You_Know_Who_You_Are_Perceived_True_Self-Knowledge_and_Meaning_in_Life

Singer, E. & Ye, C. 2013. The Use and Effects of Incentives in Surveys. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 645(1), 112-141. Viitattu 15.2.2025. <https://doi.org/10.1177/0002716212458082>

Smith, E. E. 2018. *Merkityksellisyyden voima*. Jyväskylä: Tuuma.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu 11.12.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Teräs, K. & Koivunen, P. 2017. Historiallinen muistitietohaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 193–213

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Viitattu 6.2.2025. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Viitattu 6.2.2025. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

THL 2023. Osallisuuden edistäjän opas. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ohjaus 10/2023. Helsinki 2023. Viitattu 13.12.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146717/URN_ISBN_978-952-408-088-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tietosuojalaki 5.12.2018/1050. Viitattu 23.12.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2024. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työterveyslaitos 2024. Mitä on psykologinen turvallisuus? Video. Viitattu 30.1.2025. <https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/pelotta-toissa-psykologinen-turvallisuus-tyoyhteisossa/mita-psykologinen-turvallisuus>

Viirkorpi, P. 1993. *Osallisuus, yhteistyö, valta, muutos. Asuinalueen uusi suunnittelujärjestelmä*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Warren, C. A. B. 2002. Qualitative interviewing. Teoksessa J. F. Gubrium & J. A. Holstein (toim.) *Handbook of interview research: Context and method*. Thousand Oaks: Sage, 83-101.

Wong, P.T.P. 1998. Implicit theories of Meaningful Life and the Development of the Personal Meaning Profile. Teoksessa P. T. P. Wong & P. S. Fry (toim.) *The Human Quest for Meaning. A handbook of Psychological Research and Clinical Applications*. Lawrence Erlbaum, 111-40.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta. Viitattu 23.12.2024.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016. Viitattu 9.2.2025.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

LIITTEET

- Liite 1. Informointivideon- ja tekstin sisältö
- Liite 2. Haastattelukysymykset

Liite 1 (2). Informointivideon- ja tekstin sisältö

Video (01:43) tekstitettyinä:

”Moikka, mä oon Tanja, sosionomiopiskelija Lapin ammattikorkeakoulusta ja mä oon täällä, koska mä toivoisin saavani 4–5 teistä Kehittäjänuorista haastatteluun. Mä teen siis opinnäytetyötä teidän SOS-Kehittäjänuorten omista osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksista tässä Kehittäjänuoritoiminnassa, teille itsellenne. Te saatatte nyt miettiä, että mitä hyötyä tästä nyt sitten on, niin tästä on semmonen hyöty että Kehittäjänuoret on ollu toiminnassa melkein kymmenen vuotta, mutta teidän Kehittäjänuorten kokemuksia tästä toiminnasta teille itsellenne ei ole vielä sen tarkemmin tutkittu. Haastattelusta saatujen tietojen perusteella SOS-Lapsikylä voi perustella omaa toimintaansa laajemmassa merkityksessä ja myös kehittää toimintaansa myös teille Kehittäjänuorille paremmaksi. Nyt mä toivoisinkin, että mä pääsisin kuulemaan teidän kokemuksia ja ajatuksia yksilöhaastatteluiden merkeissä. Yks haastattelu vie sun aikaa noin 45–60 minuuttia, ja haastatteluun sun ei tarvi ollenkaan valmistautua, et tarvi mitään ennakotietoja, koska mä oon kiinnostunut kuulemaan just sun kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä tästä aiheesta. Mä asun ite Oulussa, niin jos sä asut myös Oulussa tai Oulun lähistöllä, niin mä tosi mielellään tapaisin liveä, ja jos taas asut jossain kauempana, niin voidaan tehdä haastattelu sitten etäyhteyksien välityksellä. Mut sovitaan päivämäärät ja kellonajat ja muut tällaiset yksityiskohdat sitten Reetan kautta. Ja sit semmonen porkkana, että SOS-Lapsikylä maksaa sulle 25 € kertakorvauksen haastatteluun osallistumisesta. Mut hei, kivaa päivänjatkoa ja toivottavasti tavataan!”

Lisäksi laitoin lisätietoja viestillä:

Tässä vielä lisätietoja:

Haastattelu on vapaaehtoinen ja täysin luottamuksellinen, ja sinulla on oikeus peruuttaa osallistumisesi missä tahansa vaiheessa.

Mihinkään ei tallennu sinun nimeä, eikä yksittäisiä henkilöitä voi tunnistaa julkaistavasta opinnäytetyöstä. Toivoisin sinulta suostumusta saada nauhoittaa haas-

tattelu äänitiedostona, käytettäväksi ainoastaan opinnäytetyön tekemisen aikana. Kaikki äänitiedostot tuhoetaan lopuksi, kun opinnäytetyö on valmis. Halutesasi voidaan kuitenkin jättää nauhoitus pois.

Opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa, joka on avoin julkaisuarkisto, jossa opinnäytetyö on avoimesti internetissä kenen tahansa luettavissa.

Jos herää mitä tahansa kysyttävää, voit olla yhteydessä minuun ***sähköposti*** tai ***Kehittäjänuorten ohjaaja***.

Syksyisin yhteistyöterveisin, Tanja

Liite 2 (2). Haastattelukysymykset

Olet mukana SOS-Kehittäjänuoritoiminnassa. Kertoisitko, miten päädyit toimintaan mukaan?

Miten kauan olet ollut mukana toiminnassa?

Oletko tyytyväinen siihen, että lähdit mukaan toimintaan?

Osallisuus:

Miten kuvailisit omaa osaasi Kehittäjänuorissa?

Millä tavoin koet tulevasi kuulluksi toiminnassa?

Millainen osuus sinulla on päätöksenteossa?

- koetko voivasi vaikuttaa asioihin?

Koetko jonkin asian esteeksi osallisuudellesi?

Mikä asia parantaisi osallisuuden kokemustasi Kehittäjänuoritoiminnassa?

Merkityksellisyys:

Millaisia merkityksellisyyden kokemuksia sinulla on SOS-Kehittäjänuorten toiminnassa?

Millainen merkitys toimintaan osallistumisella on sinulle itsellesi?

- Millainen merkitys teidän toiminnallanne on laajemmassa mittakaavassa, esim. lastensuojelun kentällä/ammattilaisille/muille ammattilaisille?

- Entä millainen merkitys teidän toiminnallanne on yhteiskunnallisesti?

Mitä Kehittäjänuorissa toimiminen on antanut sinulle/ tuonut elämääsi?

Loppukysymykset:

Onko mielessäsi jotain, mitä voisi toiminnassa kehittää?

Mikä on tärkein muistosi Kehittäjänuoritoiminnassa?